પાખંડ ધર્મખંડન

નાટક.

રેવાકાંઠાના દામોદરે સંસ્કૃત ભાષામાં
સંવત ૧૬૯૪ માં એટલે ૨૭૩ વરસ ઉપર
રચેલું.

પ્રગટ કરનાર,

કરસનદાસ મુળજી.

મુંબઈ.

ઈંદુપ્રકાશ સ્ટીમ પ્રેસ.

ઇ૦ સ૦ ૧૯૧૦.

पाखंड-धर्मखंडन
नाटक.

પ્રસ્તાવના.

આ "પાખંડ-ધર્મ-ખંડન નાટક" સંવત ૧૬૫૩ માં એટલે આજ ૨૩૨ વરસ ઉપર નર્મદાને કાંઠે રેહેનાર કોઇ દામોદર નામના પુરુષે સંસ્કૃત ભાષામાં રચ્યું હતું. એ પુસ્તકની એક જુની પ્રત પ્રગટ કરનારના હાથમાં આસરે દસ વરસ ઉપર આવી હતી. આ પુસ્તકમાં વલ્લભાચાર્ય પંથના મહારાજોની તથા વૈષ્ણવ-ધર્મની સ્થિતિ અઢીસો વરસ ઉપર કેવી હતી તેનું વર્ણન નાટક રૂપે કરેલું છે. એમાં દર્શાવેલી તે સમેની સ્થિતિ અને હમણાની સ્થિતિમાં કંઇ ફેર પડ્યો હોય એમ જણાતું નથી. જે અનીતિ વિષે હાલ ફરીયાદ થાયછે તે ઉપર દામોદરે ધ્યાન પોંહોચાડેલું માલમ પડે છે; અને નાટક રૂપે તે અનીતિ ઉઘાડી પાડી છે.

મહારાજ લાઇબલ કેસમાં આ પુસ્તક કોર્ટમધ્યે રજુ કરવામાં આવ્યું હતું અને રેવરંડ ડાકટર જાન વીલસનની જુબાનીમાં તે મધ્યેના ત્રણ ચાર વાકયો દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા. ત્યાર બાદ આ જુના અને અગત્યના પુસ્તકનું ભાષાંતર તથા અસલ છાપી પ્રગટ કરવાની ધારણા રાખવામાં આવી હતી; પણ તેનું ભાષાંતર કરી વલ્લભપંથના મહારાજાનો અને તેમના દ્રવ્યવાન સેવકોનો ક્રોધ ખેંચવાને સંસ્કૃત જાણનાર કોઇ ઓળખાણવાળા બ્રાહ્મણોની હમત ચાલી નહીં, માટે એ કામ એમજ રહી ગયું હતું. હાલ એક વિદ્વાન બ્રાહ્મણની સાહ્યતાથી તેનું ભાષાંતર તથા અસલ પ્રજાની સેવામાં મુકવાને બની આવ્યું છે. તેની જુની અને અસલ પ્રત "નેટિવ જેનરલ લાઇબ્રેરી" મધ્યે મુકવામાં આવીછે. જેના દેખાવ ઉપરથીજ કહી શકવામાં આવશે કે એ પુસ્તક જુના વખતનું છે.

ગ્રંથકર્તાનું સંસ્કૃત જ્ઞાન ઘણું ઉંચું હોય તથા તે પોતે ઘણો વિદ્વાન હોય એમ તેની ભાષા તથા નાટક રચના ઉપરથી જણાતું નથી. એ પુસ્તકમાં ઘણે ઠેકાણે એવી ચુકો છે કે, જે સંસ્કૃત ભાષાનો સાધારણ વિદ્યાર્થી શોધી કાહાડે, અને નાટકની રચના એટલી ખામી ભરેલી છે કે, કેટલેક ઠેકાણે કંટાળાભરેલું લખાણ કરી નાખેલુંછે. વાચનારને કંટાળો ન ઉપજે એટલામાટે કંટાળા-ભરેલો ભાગ છપાવો મેલી દીધો છે; પણ તે વાંચવાની જે વિદ્યા-ર્થીની ખાયસ હોય તેઓને અસલ પ્રતને જેનરલ લાઇબ્રેરીમાંથી જોવાને તથા વાંચવાને મળી શકશે.

આ નાટકને ત્રણ ભાગ કરવામાં આવ્યા છે. પેહેલા ભાગના ૬૨ શ્લોકછે તે બધા પ્રગટ કરવામાં આવ્યાછે. બીજા ભાગમાં ૧૪૪ શ્લોક છે તેમાં ૫૦ થી ૮૫ સુધી શ્લોક દાખલ કર્યાં છે; અને ત્રીજા ભાગમાં ૪૪ શ્લોકમાના ૨૦ થી ૪૪ સુધી શ્લોક દાખલ કરવામાં આવ્યાછે. વૈષ્ણુવ ધર્મમાં પસરેલી અનીતિ પ્રગટ કરતાં ગ્રંથકર્તા કેટલીક જગાએ મર્યાદા બાહાર ગયલો જણાયછે અને આ ગ્રંથ વિચારવંત વિદ્યાર્થીઓ તથા અનીતિને ધીક્કારનાર સત્ય શોધકોને માટે છાપી પ્રગટ કર્યો છે તે માટે તેવે ઠેકાણે સંસ્કૃત શબ્દો રેહેવા દીધાછે.

આ પુસ્તક જેઓ ધ્યાન દઇ વાંચી જોશે તેઓની ખાતરી થશે કે વૈષ્ણુવધર્મની તેમાં અગત્ય કરીને વલ્લભાચાર્યના મહારાજોની નીતિ ૨૫૦ વરસ થયા માઠી હાલતમાં આવેલી છે. લોકનીતમાં અને ગૃહસ્થોના ઘરમાં જે અનીતિ-ધર્મના નામથી પેઠી છે તે અઢીશેં વરસમાં ઓછી થઇ હોય એમ જણાતું નથી અનીતિના મોહમાં પડેલા ધર્મગુરૂઓ પોતે પોતાની મેળે સુધરે એવી આશા કદી રાખી શકાતી'નથી, કેમ કે અનીતિજ ઉપર તેઓને ઠાઠમાઠ ટકી રહ્યો છે, અનીતીનેજ તેઓની ઇંદ્રીયો વશ થઈ ગયલી છે. આ વાતનો વિચાર વિચારવંત વૈષ્ણુવોએ પોતેજ કરવો જોઇએછે અને નીતિ સંબંધી બેહેર પામી ગયેલી લાગણીઓને જાગૃત કરી પોતાના કુટુંબોમાં ધર્મને નામે પેઠેલી અનીતિનો અંત લાવવાને યોગ્ય ઉપાય લેવા ઘટે છે.

અનીતિમાં લંપટ થયેલા ધર્મગુરૂઓનું સેવન કરવામાં અને તેઓની સેવામાં પોતાના કુટુંબની સુંદરીઓને મોકલવામાં વિચારવંત લોકોમાં અપકીર્તિ છે એટલુંજ નહીં પણ તેથી તેઓનાં કુટુંબને લાંછન છે. એ મહારાજ લાઇબલ કેસમાં બે પ્રખ્યાત, ન્યાયધિશોએ ૭ વરસ ઉપર આપેલું જજમેંટને આ ૨૩૨ વરસ ઉપર લખાયલું જુનું પુસ્તક ટેકો આપે છે. આ ખાતરી પુર્વક પુરાવો ઉગતી આઝાદની લાગતી લાગણીઓ ઉપર ભારે અસર કર્યા વગર તો રેહેશેજ નહીં તે છતાં હાલની વૈષ્ણુવ પ્રજાની બેહેર પામી ગયલી ઇંદ્રીઓ ઉપર થોડી ઘણી અસર કરશે એવી આશા રાખી આ નાટક વાંચવાની વિચારવંત વૈષ્ણુવોને તથા સત્યશોધક વિદ્યાર્થીઓને વિનંતી કરવામાં આવે છે.

તા૦ ૭ મી જાને- }
વારી ૧૮૬૯. }

ક૦ સુ૦

પાખંડ ધર્મ ખંડન.

નાટક.

ગ્રંથ કરનારની સ્તુતિ

હું અર્હેંદ્ર નામના ગુરુના ચરણકમળને નમું છું કે, જેની કૃપાથી સર્વ અર્થની સિદ્ધી થાય છે, તથા હું શંકર રૂપ થયો ને જે ગુરૂ સંસારરૂપી સાગરના પાર ઊતારવામાં કર્ણધાર છે. હે મા ! હે દેવી ! મિથ્યા જ્ઞાન મટાડવાને હું તારા ચરણકમળને સેવું છું. સુંદર દક્ષિણ નામવાળી કૃપાના ભંડાર, મારી ઉપર દયા કર. પાપરૂપી ભવસાગરમાં ડુબતા વેદ મતથી ઉલટાં કર્મ કરવામાં ડાહ્યા, શૂદ્રસાથે મળેલા ચારેતરફ ભ્રષ્ટ બ્રાહ્મણોને જોઇને હું ઘણો ખેદ પામું છું. પાર્વતી ! સુખે ભરી શકાય એવાં પેટ ભરવા સારૂં દુષ્ટ લોકોપાસે મૂર્ખની પેઠે નાચ્યો. એ મારી ચપળતા સહેવી, કારણ કે, શંકરનું નામ લેવા રૂપી પ્રાયશ્ચિત કરૂં છું. હે માતા ! તારા ચરણકમળને આશ્રય કરવાવાળાઉપર મેહેર કર. હે મન વિનાશી ! ગુણવાળું ચામડી, લોહી, આંતરડાથી બંધાયેલું પોતાનું ઉદરપોષણ કરવામાં અસમર્થ, રોગ કષ્ટના ઠેકાણા રૂપી સારાસારના વિચાર વીનાનું દુ:ખના ઠેકાણા રૂપી, પાપના સ્થાનક રૂપી, પંચમહાભુતથી થયેલ શરીરને હમણાં તું કેમ વખાણે છે ! હે ચિત્ત ! સાચા ગુણથી પૂર્ણ ચિત્તને સુખ દેનાર, હમેશાં ભૂત, ભવિષ્ય, વર્તમાન એ ત્રણે કાળમાં પૂર્ણ રૂપ પવિત્ર, બધા જીવના આશ્રય રૂપ પાર્વતીના પતિ, ઘણા પાપને નાશ કરે એવા શંકરને વખાણ કે, જે ભકિતથી પામી શકાય. સ્થાવર જંગમ જગતને પેદા કરનાર, પાળનાર, મારનાર, ત્રિપુરા સુરને મારનાર, પ્રમથાદિ ગણના ધણી શંકર

રક્ષણ કરો. જેણે સતપુરુષોનુ હિત કરવા, દુષ્ટોનો મદ ઉતારવા, પોતે જન્મરહીત તથા ચૈતન્યરૂપ છતાં જન્મ લીધો છે, જેનું તેજ ઉગતા સેંકડો સૂર્યના જેવું છે, તે શંકરની સ્ત્રી પાર્વતીને હું નમું છું. કારણ મિથ્યા જ્ઞાનને મટાડે, જ્ઞાનને આપે એહવું નાટક રચવાને સારા નરસાના વિચારવાળા લોકો તે નાટકને જુઓ.

(મંગળાચરણ પછી સૂત્રધાર બોલે છે.)

બસ છે. આંહી જરૂર જમીન ધરેણામાફક હિંદુસ્તાનને શોભાવનાર ભારતખંડના ધરેણા રૂપ, તરેહ તરેહની વિસામાની જગાઓ, વાડીઓ, શેહેરો, ગોંદરાઓ, નદીઓ, ડુંગરો, આંબા, બીજોરાં, પુન્નાગ, લીંબુઓ, પીપળા, ચંદન, ચારોળી દેવદાર, લીંબડાને તાડ વગેરેના ઝાડમાં ફરતાં હારીત નામના પક્ષિયોના શબ્દસહીત, અનેક વિદ્યાના શાસ્ત્રના અવાજસહીત, ગુજરાતમાં અનેક વિદ્યાના જ્ઞાનવાળાં અંતઃકર્ણસહિત ધણીજ વાલું, સર્વ પરમ હંસના આચાર્ય ઇશ્વરની દયા સહીત જોવાથી બ્રહ્માનંદમાં મગ્ન સર્વોત્તમ પોતાના ગુરૂના ચરણકમળ રસમાં પ્રીતિ વાલું અંતઃકર્ણ તેથી ઘણો બુદ્ધીમાન દામોદર કવિયે કળીયુગના પાપવાળાં લોકોને જોઇને દયા લાવીને પાખંડ ધર્મ ખંડન નામનુ નાટક કર્યું, તે બધાયે જોવું.

(સૂત્રધાર ચારે તરફ જોઇને ઘરમાં પેસીને પોતાની સ્ત્રી નટીને બોલાવીને કહે છે.) હે નટી આંહી આવ.

નટી—મહારાજ આવી. આજ્ઞા આપો.

સૂત્રધાર—સારા કુળવાળી ! તે જાણેલું છે સાંભળ હે પ્રાણપ્રિયે વેદતો ક્યાં નાશી ગયા તેનો પતોતો મળતો નથી. સાંખ્યશાસ્ત્રયોગ પ્રાચીન ધર્મો તો જમીનમાં જતા રહ્યા એમ દેખાય છે. વેદાર્થને બાધ કરનાર આધુનીક વલ્લભ વિઠલાચાર્ય એઓએ કહ્યું છે કે, સ્ત્રીઓયે પોતાનો આત્મા ગુરૂને હમણે અર્પણ કરવો. કેટલાક લોકો વલ્લભને

વિઠલેશના વચનથી વેદના અર્થને બાધ કરવામાં સમર્થ; ને પોતાના મતને લીધેથી ધર્મથી વિમુખને શ્રુતિસ્મૃતીના અર્થના સારને ન જાણે એવા, ને કેટલાકએક શૂદ્રની બરોબરીયા વિવેક વગરના ગુજરાતી વાણીયા ખરાબ બુદ્ધિવાળા, સ્ત્રીયોએ પોતાનો આત્મા ગુરૂને અર્પણ કરવો, એમ બોલે છે. તૃષ્ણા, મોહ, મદને, અભીમાનવાળા તથા ભ્રષ્ટ થયેલા વાણીયા પ્રાચીન અને સ્મૃતિ—શાસ્ત્રને વેદે કયેલા ધર્મને બાધ કરે છે. વિશયાસકત છતાં દોલતના મદથી ગંગા, શંકરને ગણપતિ આદી દેવતાઓને, તથા પાર્વતીને, તથા સૂર્યને દ્વેષ કરે છે, ને બ્રાહ્મણોને તો માનતાજ નથી. વાનરાઓયે રાવણની સાથે લડાઇમાં જે રાક્ષસો માર્યા તે કલીયુગ જેવા રૂપવાળા આ શુદ્ર વાણીયાઓ થયા છે. તે શ્રીકૃષ્ણને આશ્રય કરીને બોલે છે. કે સ્ત્રીઓએ પોતાનો આત્મા ગુરૂને અર્પણ કરવો એવું જોઇને શ્રીકૃષ્ણ શ્રીકૃષ્ણ એમ કહે છે; ને વર્ણસંકર જેવા તેઓ સારા ગામમાં રહીને શુદ્ધ કુળમાં થયેલા વેદ પાઠી યજ્ઞયોગાદિક કરનાર, તપ કરનાર, શ્રેષ્ઠ બ્રાહ્મણોને માનતા નથી, માટે કળીયુગમાં તેજ રાક્ષસ છે.

નટી—આશ્ચર્ય! આશ્ચર્ય! જેણે વેદ ધર્મ છોડાવીને લોકોને અવળે માર્ગે ચલાવ્યા !!

સૂત્રધાર—હે પ્રાણ પ્રીય! મનુષ્ય લોકને ઠેકડી કરે એવા કળીને જો, ધર્મનો તો કયહાં લય થયો ને જમીનમાં સાચાઇ, સહનતા, શીલપણું, અને ચતુરરાઇ કળીની સોબતથી ગયા વેદ તો ફકત કેહેવા માત્ર છે. કારણ કે, વેદની સાથ અદેખાઇ રાખનારા ધર્માધર્મના વિચાર વગરના મંન વાળા માણસો શ્રી વિઠલેશને સતકાર કરીને ગાય છે. ને તેનેજ માને છે. તેઓ કહે છે કે, વેદથી થયેલો ધર્મ કયો છે ને કળીયુગમાં, હરીના નામ રૂપી એક સાર છે. લોભ, હીંસા

રૂપી ધર્મના આશ્રય વાળી ખોટી સ્વર્ગ ગતી છે; સાચું જ્ઞાન ને ખોટી વસ્તુના ઘટાવથી વેદમાં પ્રીતિવાળા લોકો પોતાનાં પાપો મટાડવાને શ્રી વલ્લભાચાર્યના કેહેવાને માન તા નથી. કલીયુગના પાપને નાશ કરે એવા સૂર્ય, ગણેશ, પાર્વતી, મહાદેવ કોણછે, જે દાન, તીર્થના દેવતાઓનું પુજન, ને યજ્ઞ એ શું છે? શ્રીકૃષ્ણના ચરણકમળના દાસાનુદાસ વિષયાસક્ત તુચ્છમાં તુચ્છ એવા અમ લોકોને શ્રીકૃષ્ણ વિના બીજો ભાવ નથી. એમ પોતાની બુદ્ધીથી થયેલા નાના પ્રકારના સંકલ્પ ને ખોટા વાદ કુતર્કશાસ્ત્રમાં પ્રીતીવાળા મધ્વ, વલ્લભ, વિઠલાદીયે રચેલા સારગમાં રાખેલા લોકો શ્રુતિસ્મૃતીપુરાણમાં કહેલા ધર્મોને ફકત વાર્ત્તા માત્ર કરે છે.

નટી—(અફશોસથી) ધીકાર! ધીકાર! મધ્વ, વલ્લભ, ને વિઠલેશે વેદધર્મ કેમ છોડી દીધો?

સૂત્રધાર—હે પ્રીય! પાખંડો શું નથી કરતા? માયલી કોર તમોગુણ બહાર રજોગુણ ને લોકો વચ્ચે સત્વગુણ રાખે છે. ને લોકો હરીના નામને આશ્રય કરીને ઘણા પાખંડો કરે છે.

નટી—પ્રાણનાથ! કળીમાં પાખંડો કેમ ઊત્પન્ન થયા એની ઊત્પતી કયહાંથી છે?

સૂત્રધાર—પેહેલાં શંકરના નેત્રથી થયેલા અગ્નિથી બાળેલા કામદેવને જોઇને તેની સ્ત્રી રતીયે મુખ્ય દેવતા રૂપી વસંત પવન અગ્નિને શ્રાપ દીધો, તેથી આ મધ્વાદી વેદમાર્ગના શત્રુને બ્રાહ્મણો સાથે દ્વેષ કરનાર એ મધ્વાદી કળીયુગના પાપને મટાડે એવા સારા શંકરાદી દેવતાઓને માનતા નથી! ને મુંડીયાને કંઠી રામનામીથી શોભતા ને યોની સરખાં તિલકનાં ચિન્હ વાળાં તે ાં કપાળ છે; ઘણા પાપી ને કલેશ કરવામાં સામેલ વેદધર્મના રસ્તાથી ભ્રષ્ટ થયેલા છે; ને જે બૌદ્ધ, જૈન, મધ્વ, વિઠલેશના

મતને આશ્રય કરે છે. નરકમાં જનારાં તે લોકો સ્વર્ગને આપે એવી શ્રુતિયો સાથે દ્વેષ કરે છે. (પડદામાંથી અવાજ થયો) અરે સુત્રધાર સર્વજ્ઞ એવા અમોને કેમ નીંદા કરે છે.

નટી—હે પ્રાણનાથ! આ બોલે છે, તે કોણ રાક્ષસ છે?

સૂત્રધાર—હે પ્રીય! આ રાક્ષસ નથી. એ તો મહામોહનો મોકલેલો દીગંબર સિદ્ધાંત છે. હમેશાં આનું દર્શન કરવાલાયક નથી. (નટી ને સૂત્રધાર જાય છે. તેટલામાં દીગંબર સિદ્ધાંત દીઠો.)

દીગંબર—હે શ્રાવકો! સાંભળો કે પાપી લોકોના મળ ભરેલ તથા ખરાબ ગંદગીવાળાં શરીરોમાં પાણીથી સુદ્ધી કેમ થાય! પણ રશીપરીચરણથી શુદ્ધ સ્વરૂપવાળો શુદ્ધ આત્મા જણાય છે. (દીગંબર સિદ્ધાંત આકારમાં જોઇને) હે સૂત્રધાર! રશીપરીચરણ તે શું! દુરથી નમવું, કે કોઇને સત્કારથી જમાડવું, કે સારૂં મીષ્ટાન ખાવું, તથા દારૂ પીવો, કે કોઇની અદેખાઇ ન રાખવી, કે સારા કુળવાળી સ્ત્રી સાથે ક્રીડા કરવી, કે સ્વચ્છ મન રાખવું, કે ઘણો આનંદ રાખવો, એવાં જે કારણો તે રશીપરીચરણ. હું મંત્ર યંત્ર નથી જાણતો. એક ગુરુની સવા કરવી તે જાણું છું. સારી સ્ત્રીને ભોગવીશ ને દારુ પીશ તો પણ ગુરૂની સેવામાં પ્રીતી હોવાથી, હું મોક્ષ પામીશ. સારી મેડી, સારી સ્ત્રીઓ, પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેવું પીવું, ઘર રહેવું, મનોહર કથાઓ કરવી, સારી સ્ત્રી સાથે સુવું તથા ખાવું, પીવું ને સારી સ્ત્રીયોને આલીંગન કરવું એટલાં સાધનો છે; તો આંહીજ સ્વર્ગ છે. વેદ તો માત્ર ફોકટજ છે. (તેટલામાં પડદામાંથી અવાજ થયો) અરે કોણ અમારા ધર્મ જેવું બોલે છે.

દીગંબર—અરે આ તો સોગત! (એમ વીચાર કરે છે, તેવામાં હાથમાં પોથી નેં બટુકને વેશે "સોગત" આવ્યો.)

સૌગત—(વીચારીને) હે ઉપાસકો ! સાંભળો.

દીગંબર—(તેને પરીક્રમાં કરીને કહે છે) આ સૌગત ધર્મ સારો છે કે જે ધર્મમાં મોક્ષ ને સુખ રહેલું છે. તે સુખ એવું છે કે, સૌગતોની રાત્રીઓ સારા ઘરમાં રહેવાથી તથા પોતાના અભીપ્રાયો જાણે તેવી વણીકની સ્રીયોથી તથા પોતેઇચ્છેલ વસ્તુ સમયે ખાવાથી તથા પીવાથી ને સારા પલંગોથી તથા શ્રદ્ધાથી સેવા કરે, તેવી સ્રીયોથી ને સારાં કેરારાદી ચંદનોથી સૌગતની રાત્રીયો ઘણા આનંદોથી જાય છે.

સૌગત—(આકાશ સામું જોઇને) હે ઉપાસકો ! સાંભળો સૌગત ભગવાનનાં વચનામૃત સાંભળો. (એમ કહીને પુસ્તક વાંચે છે.) હું દીવ્ય નેત્રથી લોકોની સારી નરસી ગતીને દેખું છું. ને સર્વે સંસ્કારો તો ક્ષણીક છે. આ શરીર પણ રહેવાનું નથી. માટે ભીક્ષુકો ! સ્રીયો સાથે વીહાર કરે તેમાં અદેખાઈ ન કરવી; કારણ કે અદેખાઈ તો ચિત્તનો મેલ છે. (પડદા સામુ જોઇને ઉપાસકો ને ભીક્ષુકોને સ્નેહથી આલીંગન કરીને બેસે છે. તેરલામાં વૈષ્ણુવ નામધારી પુરૂષ રંગ ભુમીમાં આવ્યો તેણે કોટમાં તથા કડે, હાથે, માથે તુલસીની માળાઓ પેરેલી છે. કપાળમાં હરણનાં પગ જેવું તીલક કરેલું છે. " રાધા કૃષ્ણ " " રાધા કૃષ્ણ " એમ કહેતો આવે છે. વેદમાર્ગથી વીમુખ છતે બ્રાહ્મણોને નીંદા કરતો કરતો વિશાયાસક્ત સ્રીયોની સાથે મળેલો ને વૈષ્ણુવી સ્રીને ચુંબન કરતો કરતો આવ્યો. આવીને કહે છે.)

વૈષ્ણુવ—હે વૈષ્ણુવો ! સાંભળો. ચપળ સ્રીને આલીંગન કરવું, તથા તેના કંઠમાં હાથ નાખવો, સ્વચ્છ ખાવું પીવું, પોતાપારકાંનો ભેદ ન રાખવો અને સ્રીઓયે પોતાનો આત્મા ગુરૂને અર્પણ કરવો એ લાભક છે. મોક્ષને આપે એવા

વૈષ્ણવ તમને ધન્ય છે. મળ મુત્રાદીવાળાં શરીરને સારા તીર્થના પાણીથી નવરાવીયે તો શું પવીત્ર થાય ? ન થાય. માટે આત્મા તો વીમળ છે; તેમાં સંદેહ નથી. નાવું તેતો અજ્ઞાની લોકોને; વૈષ્ણવોને તો નહી. ખરાબ કર્મમાં સામેલ એવા પાપી લોકો વેદને માને છે. વૈષ્ણવને તો માનતાજ નથી. વૈષ્ણવ મત કેવો છે ? અલૌકીક મોક્ષ દેણાર, મહા સાર રૂપી છે; કારણ કે, જેને મુકતી તો હાથમાં રહેલીછે. આવા વૈષ્ણવ મતને તો માનતા નથી. કારણ કે, એવાને પછવાડે શ્રાધ તથા તર્પણ કરવાથી શું મરણ પામેલ લોકોનો શોક કરવાથી શું ખામી ! કારણ કે જેમ ઢડો માટીમાં ભળે છે, તેમ આ લોકો મહત્તત્વમાં મળી ગયા છે. તેઓ વળી એવાં છે કે; પેહેલાં થયાં પણ નથી ને થવાનાં પણ નથી, ને થશે પણ નહી. સોનાના આભુષણની પેઠે ક્ષણભંગ છે. તેઓ સંસારી અને સંસાર રહીત પણ કહેવાય છે. આ પ્રત્યક્ષ જીવ લોકો છે. આ જગત પેહેલાં પણ નથી અને પછે પણ નથી, વચે ઘડાની પેઠે જેમ છે તેમ છે ને મરવા પછી પુણ્યવાળા લોકોને સ્વર્ગ નથી ને પાપી લોકોને નર્ક નથી.

(પડદામાંથી સર્વ ધર્મના મૂલ વલ્લભ નામધરી વૈષ્ણ આવ્યો)

વલ્લભ—હે વૈષ્ણવો ! આપણો ઊત્તમ ધર્મ સાંભળો. સૂર્ય ધર્મ વેદ, વેદના કહેલા યજ્ઞો પણ આપણા મતમાં કહ્યાં નથી. તેમજ ગંગા, મહાદેવ, પાર્વતી, ગણપતી, દેવતાઓ, બ્રાહ્મણો, અને સરસ્વતી પણ કહ્યાં નથી. વલ્લભી મતવાળા આપણને ગુરૂની પાદુકા અને સ્ત્રીયો એ એજ ધર્મ છે. ગુરૂની પાદુકા એવી છે કે, સર્વ ભોગને આપનારી, અતી મનોહર, સર્વ પાપને નાશ કરનારી, ઘણા સુખને આપનારી, ભવસાગરના ભયને નાશ કરનારી, એવી ગુરૂની પાદુકા તેની ભક્તિ પ્રત્યક્ષ દેહ ધારણ કરનારી છે. જે ભક્તિ

મોક્ષને આપનારી છે; કારણ કે સર્વે વલ્લભી વૈષ્ણવો તેનો આશ્રય કરે છે. બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શીવ, ગણપતિ, પાર્વતી, સૂર્ય, ચંદ્ર, ઇંદ્ર, વાયુ, ભૈરવાદી સર્વે દેવતાઓ, ભૂત, ભવિષ્ય, વર્ત્તમાન, સ્થાવર, જંગમ, જગત, આદી જે કાંઈ પદાર્થ છે, તેજ ગુરૂની પાદુકાજ છે; કારણ કે, એ પાદુકા છે, તે ભકતોને ભક્તિ આપનારી છે. જે લોકો ગુરૂની પાદુકા ઊપર પ્રીતી રાખે છે, તે સર્વ તીર્થરૂપ છે. ગંગા, સરસ્વતી, ગોદાવરી, આદી નદીયોમાં પણ તેજ નાહ્યા છે. સર્વોત્તમ પણ તેજ ગણાય છે. યજ્ઞો પણ તેણો કરેલા, દાન પણ તેણો દીધેલાં ભવસાગરના ભયથી મુકાયેલ પણ તે, ને પવીત્ર પણ તેજ છે. ગુરૂની પાદુકાની ભક્તિ કરનારા લોકોને વિષ્ણુ, રૂદ્ર, બ્રહ્મા, સૂર્ય, દેવતાઓ, નથી કોઇ તીર્થ પણ નથી ને તેમણે બ્રાહ્મણો પણ માનવા લાયક નથી; કારણ કે ગુરૂની પાદુકા એજ તેમને સ્વર્ગ છે. (ત્યાર પછી દ્વારપાલ રંગભુમી ઉપર આવીને કહે છે.)

દ્વારપાલ—મહારાજ સારા વેશવાળી મનોહર અમારી શેઠાણી બારણે આવેલી છે.

વલ્લભ—અહો સારૂં થયું. તે વૈષ્ણવોને સત્કાર કરશે. અરે દ્વારપાળ! તેને આંહી આવવાદે. (ત્યાર પછી મોહોટા નાદથી તે અંદર આવી. વલ્લભ જોઇને ખુશી થયો) આ શેઠાણી લાયક છે. તે એવી છે કે, કટાક્ષ બાણથી લોકોને પીડા કરે છે ને કામી લોકોને વીષય કરનારી ધર્મનું મૂલ ઉખેડવામાં તત્પર છે.

શેઠાણી—નાથજી, તમને હું વંદન કરૂં છું.

વલ્લભ—અમારા ધર્મને લાયક પ્રીય આવ. સુખી છો ?

શેઠાણી—પ્રાણનાથ, તમારી કૃપાથી હમેશાં સુખી. મહારાજ! આપનો ધર્મ કયો તે કહો.

મધ્યમ—ગુરૂને નમવું, તન, મન ને ધન અર્પણ કરવું, ગુરૂની પાદુકાનું ભજન કરવું, ગ્રોનીમ પ્રીતીજ સ્ત્રીયોનું આલીંગન તથા તેના અંગનું મર્દન કરવું, તેજ ધર્મ. બ્રાહ્મણને ન દેવું, દેવતાઓને ન દેવું, પીતૃના ઉદ્દેશ કરીને શ્રાદ્ધાદીકમાં અન્ન પણ ન દેવું, કેવળ ગુરૂની પાદુકા પુજનારા લોકોને દેવું, તથા યોનીની સેવા સારૂ ભક્ત સ્ત્રીયોને અન્ન દેવું, ને શુદ્ર વા ચાંડાલાદી લોકો ભક્તી માર્ગમાં હોય તેને દેવું, એવી સ્ત્રીયો હોય તો તેને પણ દેવું, ને કદી તે લોકો આપે તો પોતાને આદરથી લેવું, કદી મા, બાપ તથા સંબંધી જો ગુરૂ મારગમાં ન હોય તો તેને ગલગંડ રોગ માફક છોડી દેવાં, ને તેનું દર્શન પણ કરવું નહીં; ગુરૂ ભક્તિ વાળાં ગોકુળવાસી લોકોને આ પીવું કે આ ન પીવું આ ખાવું કે આ ન ખાવું, તથા આ કરવાલાયક કે આ ન કરવા લાયક તથા અધર્મ છે. એવો વીચાર નથી. કારણ કે, પરંપરાથીજ એવી રીતી છે ને સારને જાણુનારા તથા ગોકુલેશને તન અર્પણ કરનારા લોકોને માંહો માંહે ખાવું. તથા સ્ત્રીયોની સાથે સારા પદાર્થોનું પાન કરવું; તથા હમેશાં ખુશીમાં રહેવું, એવીજ તેઓની ચાલ છે. જો સાંભળ કે, શ્રીગોકુલમાં ગુરૂની પાદુકાને પુજનારા લોકોને જેવું સુખ છે, તેવું બીજા લોકોને દાન, તપ, સમાધી, યોગ તથા સેકડો યજ્ઞોથી તથા તેવા ઘણાએક સાધનથી તેવું સુખ નથી, હે પ્રાણ પ્રીય ! આ શરીર નીશ્ચે વિષય ભોગનું સાધન છે. તથા સર્વ લોકોયે સત્કાર કરેલું તથા ભક્તિને દેનારૂં છે. તેવું છતાં શ્રીગોકુલેશને વિશે પ્રીતી થાય તો સફળ, નહી તર કૃમી વીષ્ટા તથા રાખ થઇ જનારૂં ફોગટ છે. ગુરૂની પાદુકાનું પુજન કરવું તે રૂપી જે ધર્મ તેમાં સુખી પુરૂષે દીકરી તથા દીકરાની વહુ તથા પોતાની વહુને મહારાજને અર્પણ કરવી તેજ ધર્મ છે. ને

વેદીયા બ્રાહ્મણોને સત્કાર કરવો તથા હર કોઇ નિરાશ્રિતને જમાડવો તથા વ્રત ઉપવાસ કરવા તે ધર્મ નથી. પૃથ્વી ઉપર ચક્ર સરખાં તીલક કરનારા લોકોને જે સ્ત્રીયો રાત દીવસમાં સુખી કરે છે, તે સ્ત્રીયોને ધન્ય છે. કારણ કે, તેઓ પૃથ્વી ઉપર વૈષ્ણવ લોકોને સુખ આપેછે. (તેટલામાં પડદામાંથી અવાજ થયો.) અરે નીચ પુરુષ! આ નાસ્તીક મતવાળો વેદરહીત ધર્મ છે, સાંભળ.

શ્રુતીધર્મ—વેદ તો સાક્ષાત્ નારાયણ છે. વેદોક્ત ધર્મ જે પુરુષ માનતો નથી, નરકમાં જનાર વેદથી ભ્રષ્ટ થયેલ, નાસ્તીક તે માણસ કષ્ટ પામે છે. (એમ પડદામાંથી બોલ્યો.)

વલ્લભ—આ તો શ્રુતી ધર્મ (એમ વીચારીને અંદર ગયો. શ્રુતી ધર્મ બહાર નીકળે છે. તેનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણે છેઃ— હાથમાં રુદ્રાક્ષની માળા છે. બીજા હાથમાં સર્વો શ્રુચ છે. મૌંજી તથા જનોઇથી શોભાવેલ તથા દેવતાઓએ સત્કાર કરેલો શ્રુતીધર્મ નાસ્તીકના ધર્મના જથાને ભય પમાડતો છતો રંગભૂમી ઉપર આવ્યો.)

શ્રુતીધર્મ—અરે પાપીષ્ટ નાસ્તીક! જૈની બીજાને આશરે જનાર! અરે દુષ્ટ! વૈશ્નણવ ધર્મે જગત બોળી દીધું. સાંભળઃ—હરી નામના આશ્રયવાળાં લોક સ્માર્ત કર્મને છોડી દે છે. વેદોકત કર્મ છોડી દેવાથી લોક નરકમાં પડે છે. સાંભળઃ-વેદતો બધા પાપને મટાડનાર છે. આત્મા પણ તેજ છે. ને તેણે કથેલ ધર્મને કલીયુગમાં મથુરામાં થયેલા વલ્લભ વીઠલેશ મધ્વ તે સર્વે એ નીશ્ચે જગ તને બોળવા સારૂ વેદ ધર્મને ચારે તરફ છોડી દેવરાવેલ છે. (તેટલામાં પડદામાંથી આવજ થયો.) હે પાપી દુષ્ટ! અમારા સ્વધર્મીને તું કેમ નીંદે છે?

કળી—અરે શ્રુતીધર્મ! હું બળવાન છું. ત્યાંહાં તારો નીવાસ કયહાંથી? (એમ કહીને વેદમાં પ્રીતીવાળા બ્રાહ્મણોનો

તીરસ્કાર કરતો કરતો તથા ધર્મને તથા શ્રોતીસ્માર્ત કર્મને તથા આશ્રમોના માર્ગને, ચાર જાતીના વર્ણને ધીક્કાર કરતો તથા મહા ગંદગીવાળો, કલેશમાં સામેલ, કૃપણ તથા પાપી, સારાં કર્મ કરનારને ગળનારો, સારાં ભાષણોથી લોકોને મોહ પમાડતો પમાડતો રંગભૂમી ઉપર કળી લાયક શેઠાણી સાથે આવ્યો.

કળી—હે પ્રીય! તેં કેટલા લોકોને વશ કર્યાં?

શેઠાણી—પ્રાણનાથ! સર્વ મુનીજનનો વર્ણાશ્રમ નાશ કર્યો, મહારાજ, બધા શેહેરોમાં તથા ક્ષેત્રોમાં તથા બધે ઠેકાણે વેદધર્મ રહેવા દીધો નથી સ્વામીનાથ! આપની કૃપાથી મેં બધું એકાકાર કર્યું છે. માટે મહારાજ, હવે જે ફરમાવો તે કરૂં.

કળી—(ખુશી થઇને નાચે છે ને કહે છે કે,) હે મહામોહ! કામ ક્રોધાદી તમે બદ્ધા દેહ ધારી થાઓ.

મહામોહાદી—મહારાજ જે આપ ફરમાવો છો તે અમોયે કરેલું છે

કળી—(મનમાં વીચાર કરે છે કે, આ મધ્વ, વલ્લભ, વીઠલેશ, ગોકુલેશ, ગોકુલેશનો ભટ કલ્યાણ, ભટાદી રૂપ ધારણ કરનારા મને અનુસરે છે. ને હમણે મુને મહામોહ તથા કામાદી સર્વે સ્વાધીન છે તો આ જગતને આધીન કરવામાં શઇ મેહેનત છે. કારણ કે મોહ વેદમય ધર્મને ગળે છે તે ધર્મમાં દ્વૈતમત વાળું આ જગત ભાસેછે. તેટલામાં મધ્વાચાર્ય નામે મહામોહ આવેછે.)

મહામોહ—મહારાજ વંદન કરૂં છું. (એમ કળીને કળીને પગે લાગે છે, ને કહે છે કે,) તમે કટાક્ષથી જોયેલ લોકોનો સમુદાયની ફત્તે થાઓ. કારણ કે હાલમાં શુદ્ધ અખંડ ઉપાધી વીનાનું પુરૂષને પ્રકૃતીરૂપી સંસાર સંબંધી બહ-

તત્વ છણાતું નથી. મહારાજ! તમારા જોવાથી આ ભરત ખંડ મેં વશ કર્યો, ને બદ્ધા ધર્મ રૂપી મોહોટા ધર્મ તુચ્છ ક્યોં. મહારાજ! હાલ તો વેદધર્મના એક અંશ રહેલ છે. મહારાજ! સર્વ જનને મોહ કર્યો તથા બદ્ધા ધર્મો પણ મટાડ્યા. ભગવાનના ચરણકમળના ભજનથી લોકોને નરકમાં નાખ્યા. શુદ્ર ધર્મમાં પ્રીતીવાળો વર્ણભેદ રહીત આ ત્રણ લોકને કર્યો. તુલસીની માળા પેરવી તથા વીષ્ણનું નામ લેવું એ બે કારણથી વેદ ધર્મથી અવળો એવો જે ધર્મ તે મેં કર્યો. લોકોને અવળે રસ્તે ચડાવ્યા. જે લોક એક વાર પણ વીષ્ણનું નામ લેછે ને ગળે તથા કાનમાં તથા બીજે સ્થળે જેને તુલશીની માળા છે, તે લોકોને યજ્ઞથી, તપથી, તથા વેદ માર્ગથી, યાત્રાઓથી, ધર્મથી, સ્નાન કદવાથી, દાન દેવાથી, ઘણા દેવતાઓને બળીદાન દેવાથી, તથા વેદે કહેલ જાતી વર્ણોના ભેદથી, લોકોને કાંઈ થતું નથી કેવળ વીષ્ણનું નામ લેવું તેજ સાર છે; કારણ કે, આ લોકમાં સુખ આપનાર પરલોકમાં મોક્ષ દેનારી ભગવાનની મૂર્તિની પૂજા કરની દ્વૈત સ્વરૂપને માનનાર લોકો મોક્ષને પામ્યા એમ કહેછે (તે પછી મહામોહનો પ્રધાન વલ્લભ આવ્યો.)

વલ્લભ—વંદન કરૂં છું મહારાજ!

કળી—અખંડ કલ્યાણ તારૂં સદા હો.

વલ્લભ——મહારાજ! શ્રીવલ્લભના ચરણ કમળના પ્રતાપથી તથા આપનું સ્નેહયુક્ત જોવું તેથી અમારૂં હમેશાં કલ્યાણ છે. (પોતાનું કામ બયાન કરે છે.) મહારાજ! આપની કૃપાથી પૃથ્વી ઉપર બ્રાહ્મણોમાં, ક્ષત્રીયોમાં, વાણીયાઓમાં, શૂદ્રોમાં, તથા બીજે સર્વે ઠેકાણે વેદધર્મ વીખી નાખેલા છે.

(તે પછી કળી જેવો વીઠલ આવે છે.)

વીઠલ—કળી તથા મહામોહની ફત્તે થાઓ! પૃથ્વીમાં તમારા મતમાં કયા લોકો નથી મલ્યા મહારાજ! તમારી કૃપાદૃષ્ટિથી મહારાજ મેં શું નથી કર્યું ? સર્વે કર્યું છે. પોતાના ધર્મથી ભ્રષ્ટ થયેલા લોકોને સ્ત્રીમાં પ્રીતીવાળા કર્યા. હે કળી-રાજ! એ વીના હવે ભૂમી ઉપર કયું કામ રહ્યું છે તે કહો.

કળી—(હર્ષથી તથા ઘણા આનંદથી રોમાચિતથી પ્રફુલ થઈને નાચેછે.) હે મહામોહાદી સર્વે સાવધાન થાઓ. કારણ કે જે કાશી સંભળાય છે તેમાં આપણા શત્રુઓ તથા વેદ કર્મને કરનાર લોકો રહેછે તેઓને વેદમાર્ગથી ભ્રષ્ટ કરો.

મહામોહ—મહરાજ! તમારી ફત્તે થાઓ મહારાજ! આ મોહોટા કામમાં આપ કોઇ પણ ઉપાય બતાવો.

કળી—પેહેલાં જે રામ રાવણની લડાઈમાં જે વાનરા તથા રીંછ તથા રાક્ષસો માર્યાં ને તે પુન્ય પામ્યા તે સર્વે આ કાશીમાં બ્રાહ્મણો થઈ વેદને માને છે, વેદે કથેલા કર્મને કરે છે, ને જે લોકો મહાદેવની ભક્તી કરે છે તથા વેદના અર્થને જાણે છે. માટે હે મહામોહાદી! તમે સર્વે ત્યાંહાં જઈને તેને બોધ કરો તથા વેદથી ભ્રષ્ટ કરો.

મહામોહ—મહારાજ! એ બહુ સારો ઉપાય બતાવ્યો, આ કામમાં કામક્રોધાદીની મદદ જોઇયે.

(એમ કેહીને રાજા કળીની આજ્ઞા લઇને કાશી તરફ રવાનો થયો.)

અંક બીજો.

વીટાવતંસ—(જાર પુરૂષ) નામે એક વ્યાસ પડદામાંથી આવ્યો. તે એવો છે કે ઘણો ધવળ, નર્મ વચન બોલનાર, વીટાંગના (જાર સ્ત્રી) ને ચુંબન કરતો છતો ચપળ દ્રષ્ટીવાળો, એક કાખમાં પોથી છે, એવો બ્રાહ્મણુને જાણુનાર વીટાવતંસ આવ્યો; તેના કપાળમાં કુંકુમનું સારૂં ચંદન છે, હાથમાં તુલસીની માળા લીધેલી છે, કોટમાં પેરેલી છે, વીટસ્ત્રીના જથામાં ક્રીડા કરતો તથા હસતો, વેદમાર્ગથી ઉલટો, એવો તે આવીને ગાદી ઉપર બેઠો. તેટલામાં એક સારા મેહેલમાં તે વિટાવતંસની કથા થાય છે તે કથા સાંભળવાના મીશાથી વીટવતંસની સાથે દોસ્તિ રાખનાર વીટ સ્ત્રીયો કે જેના વ્યાસના ઉપર તો કટાક્ષ છે, તથા જેનાં સ્થૂલ કૂચ નીતંબ છે. એવી સ્ત્રીઓ આવી વ્યાસને નમી બેસીને તે ઠેકાણે ખરાબ કામ કરે છે. એટલામાં બીજી ચપળ નેત્રાવાળી કે જેનાં નેત્ર પણુ મોહોટાં છે. એવી વાણીયાની સ્ત્રીઓ ગાન તાન પુરૂષના સંગમાં આસક્ત છતીયું સોલે સણુગાર પેરી, જુવાન પુરૂષોની ખાયસ રાખતી રાખતી ત્યાંહાં આવીયો. ત્યાંહાં આવી પોતાની પેરેલી માળાને દેખાડવાને મીશે સ્તનને દેખાડી, વીટાવતંસ વ્યાસને કટાક્ષ બાણુ મારી, બીજી સ્ત્રીયોને તીરસ્કાર કરીને અમે શ્રેષ્ઠ છૈયે એવું જાણી, ત્યાંહાં બેઠીયો. જયાંહા વીટાવતંસ વ્યાસ છે, વીટ સ્ત્રીયો છે, વીટોપદેશક (જાર કર્મને ઉપદેશ કરનાર) સ્ત્રીયો છે, તાંહાં ઉભું ચંદન કરી એક રાંડીરાંડ બાળા આવી ત્યારે વીટાવતંસ તેને કહે છે.

વીટાવતંસ—આહીં આવો ! ભકતીવાન મહા ભાગ્યવાળી ! તમે કથા સાંભળવા આવોછો તેથી જીવનમુક્ત છો.

વીટાપદેશા—(વ્યાસને પરીક્રમ કરીને બેઠી) મહારાજ ! વ્યાસ ! તમારો જય થાઓ. (એમ કહે છે, એટલામાં બીજી સ્ત્રીયો વીટાપદેશ કરનર આવીયો. તેમાંથી એક સ્ત્રી બોલી કે) અવીનાશી પરમેશ્વરને મુકી પથરની મૂર્તિને ભજશોમાં એવો આપણો સંપ્રદાય છે. ત્યારે બીજી સ્ત્રી । કહે છે કે ઠીક ત્યારે વીટાપદેશા વૃદ્ધ સ્ત્રી કહે છે, કે હે સહીયરો ! આજ તો મારૂં ડાબું અંગ ફરકે છે. વાસ્તે આપણી મોહ્હોટી સર્વાંગોછીષ્ટા નામની ઘોબણનું મળવું થશે.

વીટવિલાસીની—ત્યારે બહુ સારૂં.

(ત્યારે ડેરામાંથી લાંબાં સ્થૂળ કુચવાળી તથા પેડુવાળી, પીંગળી દ્રષ્ટીવાળી, કઠીન બોલનાર, અહંઆઇ રાખનાર, વેદ ધર્મ તથા કર્મથી વિમુખ રાક્ષસી જેવી, પાપમાં પ્રીતીવાળી પૈસા વાસ્તે ખરાબ કામ કરનારી, મેહેલાં લુગડાં પેહેરનારી, મહા દુર્ગંધવાળી, હાથમાં માળા લઇ સર્વાંગોછીષ્ટા ઘોબણ આવે છે.)

સર્વાંગોછીષ્ટા—(ચારે તરફ જોઇ કથા સ્થાનમાં આવી બેશીને કહે છે કે) અહો લોકો! અવીનાશી પરમેશ્વરને છોડી દઇને પથર વીગેરેની મૂર્તિને ભજે છે માટે અજ્ઞાની છે.

વીટાપદેશા—(ખુશીથી નાચીને) ઓહો સર્વાંગોછિષ્ટા રંજકી તમે આવ્યાં. (એમ કહીને સત્કાર કરીને તેને બેસાડી)

વીટાપદેશા—(બધી સ્ત્રીયોને કહે છે કે) અમારી મોટેરી સર્વને ઉપદેશ કરનારી છે. હે મા ! સર્વાંગોછીષ્ટા! પગે લાગું છું.

સર્વાંગોછીષ્ટા—સુખેથી બેસ. બાઈ ભક્તિવાળી થા. બધા જગતમાં તું વાલી થા. કારણ કે તું વીટાપદેશ કરવામાં છો.

વીટોપદેશા—એમજ છે આપ કહો છો તે.

સર્વાંગોછીષ્ટા—અરે બાઇ સારીપઠે છો?

વીટોપદેશા—મા! તમારા ચરણકમળ પ્રતાપથી.

સર્વાંગોછીષ્ટા—અરે દીકરી તેં કેટલાને ઉપદેશ કર્યો.

વીટોપદેશા—મા! તમારા પ્રતાપથી ઘણા સાધુ વીટતા (જાર-પણું)ને પમાડ્યા તે તમારોજ મહીમા છે.

સર્વાંગોછીષ્ટા—પુત્રી! તેં એકલીયે ઘણું કામ કર્યું.

વીટોપદેશા—હે માં! ખોટું બોલવાથી શાયો ફાયદો છે? મેં એક નથી કર્યું. મારો માત્ર આ વીટાવતંસ નામનો વ્યાસ છે. તેની સહાયતાથી બધું કરેલું છે.

સર્વાંગોછીષ્ટા—અરે દીકરી તે વીટાવતંસ કેવડો છે?

વીટોપદેશા—મા તે તો જુવાન છે, ધોળા સ્વેત લુગડાં પેરે છે, ચંદન કરે છે, હાથમાં તુલસીની માળા રાખે છે. કટાક્ષ પણ મારે છે, તથા મહા રૂપાળો છે, સો સ્ત્રીને ભોગવે તેવો કામી છે, મહા ચતુર છે. વીટકર્મમાં નીપુણ છે એવો છે.

સર્વાંગોછીષ્ટા—સારૂં સારૂં, આવા જ્યારે ઉપદેશ કરનાર હોય ત્યારે જુવાન સ્ત્રીયોને ઉપદેશ થાય.

(હાથમાં માળા લઇ હાથ જોડીને વીટાવતંસની "ફતે થાઓ" "ફતે થાઓ" એમ કહીને સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રામાણ કર્યા.)

વીટાવતંસ—કર્મ રહીત થાઓ.

(એવો આશીર્વાદ આપ્યો.

સર્વાંગોછીષ્ટા—મહારાજ વ્યાસ! સારી આશીશ દીધી.

વીટાવતંસ—બીજી 'શી આશીશ દઊં'?

સર્વાંગોછીષ્ટા—અરે વીટોપદેશા જુવાન સ્ત્રીયો વ્યાસની કેટલી શીષ્ય છે?

વીટોપદેશા—તરૂણ તો પાંચ સ્ત્રીયો છે. બીજી તો સેકડો છે.

સર્વાંગોછીષ્ટા--બધ્ધિ સ્ત્રીયોને તથા વ્યાસને જોઇને ખુશી થઇને સારૂં સારૂં સારો મીલાપ થશે; અરે બાઇ વ્યાસતો બહુ સારો છે આ સુંદરીઓ પણ તેવીજ છે. શ્રીપરમેશ્વરની ચરણ કમળ પ્રતાપથી બેઉનું સામાનપણું છે.

વીટોપદેશા—એમાં એક બ્રાહ્મણી રાંડીરાંડ આપણા મતમાં પ્રીતીવાળી છે. તેને આપ ઉપદેશ કરો. એના ભાગ્યથી તમારો સમાગમ થયો છે.

સર્વાંગોછીષ્ટા—હે દીકરી! તેને આંહી લાવ્ય. તે ઉપદેશ કરવા લાયક છે કે નહી?

વીટોપદેશા—તે બાઇને લાવીને મા, આજ બ્રાહ્મણી આવીને આપની સામી ઉભી છે, તે એવી છે કે વૈધવ્ય દુખથી દહન થઈગઇ છે. મહા શોકમાં મગ્ન છે. શુદ્ધ કુળમાં થયેલ છે, ઘણાં વ્રતોપવાસાદીથી શુશ્ક દેહવાળી છે. મહા રૂપાળી છે, પણ રાંડીરાંડ છે. તેથી જાડાં લુગડાં પેરાં છે. એવી આ બ્રાહ્મણી આપણા નીરંજન ધર્મમાં પ્રીતી વાળી છે.

સર્વાંગોછીષ્ટા--આતો સારી છે. આપણના મતને અનુસરે તેવી છે. હે બ્રાહ્મણી! આંહી આવ્ય.

વીટોપદેશા—બાઇ જા માને નમ.

બ્રાહ્મણી--આઃ હું બ્રાહ્મણી તે ધોબણને નમું?

સર્વાંગોછીષ્ટા--(પ્રૌઢ હાસ્ય કરીને) આ હો! મુંઢ પણું મુઢ-પણું! અરે અજ્ઞાનનું બળ જો, અરે બ્રાહ્મણી તુને આ કણે ભરમાવીને આંધળી કરી મુકી છે? આ આત્મા બ્રાહ્મણ પણ નથી, ધોબી નથી, કુંભાર નથી, મોચી નથી, બધું

ખોટું છે. જ્ઞાનીને તો સર્વે સરખું છે, બધ્દે એકતાજ છે, સાંભળ:—ભગવત ગીતામાં પણ કહેલું છે:—વીદ્યા વિનયવાળો બ્રાહ્મણ, હાથી, બળદ, શ્વાન, ચાંડાલ તેમાં વિદ્વાન સમાનદ્રષ્ટી વાળા છે. તે માટે બ્રાહ્મણી, બ્રાહ્મણથી ચાંડાળ પર્યંત–ભેદ નથી.

બ્રાહ્મણી—(ભયથી કહે છે કે) બ્રાહ્મણ ધોબીને કેમ નમે.

સર્વાંગોછીષ્ટા--અરે મૂર્ખ મારો ગુરૂ તો ચંડાલને ઉપદેશ કરનારો છે. તેને હમેશાં હું નમું છું.

(બ્રાહ્મણી મોનથી ત્યહાં ઉભી રહી).

સર્વાંગોછીષ્ટા—અરે પુત્રી ! વિટોપદેશા આનું જડપણું નથી જતું. એની ખુશીમાં પડે તેમ કરો પણ બને તો વ્યાસ પાસે લઇ જાઓ તે ઉપદેશ કરશે.

વિટોપદેશા—બ્રાહ્મણી ! આંહી આવ્યે, આંબ્યાસનું ચર્ણ વંદન કર.

(તેમ કર્યું ને વ્યાસ કેહેવો છે, તેનુ વર્ણન, ડોકમાં પુષ્પની માળા છે. શ્વેત લુગડાં પેરેલાં છે, બે રેખા વાળું કપાળમાં તીલક કરી તેમાં બીંદી કરેલ છે મોહોમાં પાન સોપારી ચાવે છે. જેની પાસે ઘણી વીટાંગનાઓ બેઠેલી છે. આ વ્યાસને સિંહાસન ઉપર બેઠેલો દીઠો ત્યારે નમીને ઊભી રહી.

વિટાવતંસ—બ્રાહ્મણી ! ભ્રાંતિ રહીત થા.

બ્રાહ્મણી—મહારાજ ! ભ્રાંતિ તે શું ?

વીટાવતંસ—આ મારો પુરૂષ, આ બીજીનો પુરૂષ, એને કેમ અડું ! તેજ ભ્રાંત.

બ્રાહ્મણી—મહારાજ ! પોતાના પારકાનો ભેદ દેખાય છે. ત્યારે ભ્રાંતિ કેમ ન હોય.

વીટાવતંસ—અરે આત્મારામતો બધે ફરે છે ! દેહતો ખોટો છે. પાણીના પરપોટાની પેડે છે. જે એક આત્મા છે, તેજ સત્ય છે. ત્યારે ભેદ દૃષ્ટી કેમ કરે છે? અરે દુર્ભગા ! સાંભળ કહેલું છેઃ—અરે આતો જ્ઞાન માર્ગ છે, તે પણ સુગમ તથા મુકિત દેનાર છે. આ માર્ગમાં વિધવા ખુશીથી રહે છે. રંડપાનું દુખ કાંહી નથી જાણુતી સાંભાળજો. ઘેરઘેર વાતુ સારૂ કર્યાં કરે છે. હસે છે, બોલે છે, રમે છે, ખાય છે, જે આ માર્ગમાં રહ્યા તેને નહાવા ધોવાનો ઘણો વીચાર રહેતો નથી, એવો સુગમ માર્ગ પરમેશ્વરની કૃપાથી મળે છે.

(જે લોકો નીરંજન પરમેશ્વરના મતને આશ્રય છે તે પારકી સ્ત્રીયોમાં કમ આસક્ત થાય છે; ને વૈષ્ણવ લોકો જેને ઉપદેસ કરે છે તે પોતાની દીકરી રૂપ થાય છે. તે તેને સંભોગ કરવામાં કેમ સમર્થ થાય છે એમ વીચાર કરે છે).

(વીટોપદેશાને ઘણો તીરસ્કાર કરી તથા વીટાવતંસને પણ ઘણી ધુસે થઇ વઢીને મહા ઊદાસ થઇ ખેદ પામી પોતાને ઘેર ગઇ અને કહે છે કે) વલ્લભી મતને ધીકાર છે. માંનમાં વીચારીને કહે છે કે સ્નેહથી દાન, દેહ દમન કરીશ, દયા સત્યપણું રાખીશ, વેદોક્ત ધર્મનું હું આચરણ કરીશ, ખરાબ વૈષ્ણવ મતને ધીકાર છે, જેને અંગે સહીત વેદ નીરંતર સ્તુતિ કરે છે. તે અષ્ટમૂર્તિ વિશ્વનાથ શંકરને વલ્લભી નામાવાળા વૈષ્ણવો દ્વેશ કરે છે. માટે તેને ધીકાર છે. તે એવા છે કે જે કીર્તન પછી રાંડી રાંડુની કંચુકીમાં રહેનાર બૃહત કુચને ઝાલીને ગાય છે, નાચે છે, બોલે છે, હસે છે, ભૂમી ઉપર શયન કરીને તેનો સંભોગ કરે છે, માટે તેને ધીકાર છે. તે રાંડી રાંડુ શું કરે છે, કે માથું દુખે છે, એવા કારણથી માથામાં સારા તેલ નાખે છે, ને રાંડીરાંડ વાણીયાણી મારી આંખ દુખે છે, એવા મીશથી આંખમાં કાજળ નાખે છે. દાંત રંગાવે છે. શરીરે અતર ચોપડે છે. ખુબ ખુશીથી પારકે ઘેર જાય છે તથા ઝીણા

લુગડાં પેરીને પોતાનું અંગ દેખાડે છે. એ પ્રમાણે નીત્ય વાણી-યાની સ્ત્રીયો એવાં કામ કરે છે. શ્રીઠાકોરને ચીતવૃતી પણ અર્પણ કરે છે. ધન શરીર બધું મહારૂં હું શ્રી ઠાકોરજી નીમિત કર્મ કરૂં છું. મારે મા બાપ ભાઇ કાંહી નથી. બ્રાહ્મણ. ચાંડાળ, શૂદ્ર, વૈશ્ય તથા જાતી ભ્રષ્ટ તે જો આપણા મત્તમાં હોય તો તે સર્વ સગા છે. મા બાપ આદી ભક્ત ન હોય તો તેનાં સગાં તે નહીં. વાણીયાનો સ્ત્રીયો પ્રસાદ ખાઇ ખુશી થાએ છે, ધર્મ ભ્રષ્ટ વૈષ્ણવો માને છે કે શ્રીઠાકુરે પ્રસાદ કર્યો તે સ્ત્રીયો પોતાના છોક-રાને ઘરમાં દોરીથી બાંધી વૈષ્ણવી પરમેશ્વરને આત્મા અરપણ કરેલો છે. એવી સ્ત્રી ભકતોની સાથે પ્રસાદનો ભોગ કરે છે. દયા વીનાની વાણીયાની સ્ત્રી પરમેશ્વરને આત્મા અર્પણ કરી બ્રાહ્મણને તથા છોકરાંને મુઠી પણ અન્ન નથી દેતી. માટે વૈષ્ણવ ધર્મને ધીકાર છે. અરે વીષ્ણુ તેને મુક્તિ કેમ આપશે ? કે જે વીષ્ણુને વેદ પણ વખાણે છે. અને બ્રાહ્મણની રાંડીરાંડ સ્રીયોનું વાણીયા મુખ ચુંબન કરે છે ને તેને સંભોગ કરે છે. જે જાર પુરૂષ પરદ્રવ્યાસકત છતાં શૂદ્રો વૈષ્ણવ ધર્મને મલીન કરે છે. કીનાશના દંડના ભયથી પણ બીતા નથી તે સારી બ્રાહ્મણની રાંડુને સંભોગ કરે છે, ને વૈષ્ણવો કૃષ્ણનું નામ લેવું દઇને નાસ્તક રાંડુને ભજે છે. (સંભોગ કરે છે) પૈસા લઇને કહે છે કે તારાં જ્ઞાતીને છોડીદે. એમ બ્રાહ્મણી મનમાં વીચારી વ્યાપક વેદમય શંકરના ભજન કરવામાં મન કર્યું. વત ઉપવાસમાં પણ મન ધર્યું, અને બ્રહ્મચારીયો દ્રવ્ય સક્ત કલેશી તીર્થના કરે છે ને સારી કુંડ કરી તેમાં ઘણો અગ્નિ રાખી તેમાં (કુંડમાં) બેસીને કપટ વચન બોલેછે. તે લોકો પોતાની સ્ત્રી છોકરાં સારૂં ભગવાં વસ્ત્ર પેરે છે. પાસે મૃગનાં ચાંમડાં રાખેછે. એવા ખરાબ વેશ કરે છે; શરીરે ભસ્મ ચોપડી ઘણાં કપટ બોલતા છતા તીર્થમાં જઇને અગ્નિ ખાય છે અને છોકરાં સારૂ વ્રતથી દુર્બળ થાયછે. તિર્થમાં અટન કરેછે અને પૈસા સારૂં દેવતા સળગાવી તે વચે બેસેછે. અને સ્નાન સંધ્યા વૈશ્વદેવને નથી,

જાણતા, અને ગુરૂએ દીધેલા મંત્રને પણ નથી જપતા. ફકત રૂદ્રાક્ષની ઘણી માળા નાખીને ફરેછે તે પાપી લોકો સારા પુરૂષોની સાથે અદેખાઇ રાખે છે. કુર્મને પેહેરીને ઘણાં રૂંવાડાંવાળાં છતા જેમ મુરૂમંડળમાં પીશાચ રહેછે. તેની પઠે ફરેછે. વ્રત કરી દુબળા થઇ તીર્થ બ્રહ્મચારીનો વેશ લઈ જાયછે મૌજી તથા દંડને જાણતા નથી. પૈસા સારૂ એવા ઢોંગ કરેછે. કલેશી એવાં બુરાં કામમાં સામેલ એવા લોકો સાધુ બ્રાહ્મણનો દ્વેશ કરેછે. દરીદ્રતા રૂપી સાગરમાં ડુબતા છતા શાસ્ત્રાદીને જાણતા નથી. ઘણાં લોભી લોકોમાં બ્રહ્મચારી એવા ઠગાઇનાં કામ કરે છે. અમે શંકરી મત છઇએ. કુળવાન પણ છઇયે, વશીકરણ, મારણ, મોંહન, રૂપુસોનુ તેને પણ કરી જાણીએ છઇયે. તથા કેટલાક બ્રાહ્મણો ગાનતાનમાં આસક્ત છતા, તથા તૃષ્ણા મોહના અભિમાનમાં રચેલા છતા, શુદ્રો પાસે નાચેછે ને વેદ શીવની અદેખાઈ કરેતે ધોબીને ઘેર પકાં વાંન કંસાર તેને ખાયછે. કામી મહામદોન્મત હોય તેની માફ્ શઠલોકો ફરે છે તથા લોભી બ્રાહ્મણો કલીના વખતમાં બેવકુફની માફક નાચેછે. તાલ વગાડેછે. ગાયછે. પાપી તે વેદ ધર્મને નીંદેછે. એ દુખ કોની પાહે કહીયે? બ્રાહ્મણી એવું વીચારીને ધ્યાનમાં સક્ત થઈ.

અંક ત્રીજો.

દામોદરની સ્તુતિ.

લોકોને ખુશી કરનાર ઢુંઢીરાજ ગણેશ પ્રીતિ પૂર્વક અમારૂં કલ્યાણ કરો, તથા કલ્યાલ કરનાર પાર્વતી સદાશીવ અમારૂં સારૂં કરો. હું સ્મૃતિ વેદ ધર્મ વેદાંત સાંખ્ય ન્યાયશાસ્ત્ર ભાષ્ય શબ્દમય બ્રહ્મકાવ્ય તથા મનોહર નાટકતે સર્વેને હું જાણતો નથી તથા વેદધ્યયનને તથા શાસ્ત્રને તથા પવિત્રતાને મંત્રવિધાને જાણતો નથી એક બ્રમ્હેંદ્રની કૃપાને જાણુંછું. ને હમેમાં વાકયના અર્થને જાણુંછું. એવું જાણી સ્નેહવાળા બુદ્ધિવાન લોકોયે આગ્રંથ શોધવી આ ગ્રંથ વેદોક્ત ધર્મના પાતન સારૂં તથા નાસ્તિક પુરૂષોના વાકયને છેદન કરવા સારૂ બનાવ્યો છે. સદાશિવ તે શંકર તેજ સુખકારી વેદ છે, શંકર અને વેદમાં જે લોકો ભેદ જાણેછે તેઓ નર્કમાં પડે છે. જ્ઞાન સત્ય આદ્ય પ્રાચિન ધર્મ યજ્ઞાદી ક્રીયા તે બધ્ધું વેદ છે. વેદથી જુદું કાંહી નથી તથા છાનું પણ કાંહી નથી. જે લોકો વેદ, શીવ, ગણેશ, પાર્વતી. તથા બીજા દેવતાઓનેં નીંદે છે તેને સો પાપ લાગે છે. તે નર્કમાં દીવામાં જેમ પતંગ પડે છે તેની માફક પડે છે, ને માંટીના ઘડો તથ પિંડો કપાળ થાય છે તથા તે બાદ ઘડાનો ભુકો થઇ ઠીકરાં થાયછે તથા પાછી માંટી થાય છે એમ આ બધ્ધું જગત છે. જેમ ચિદાત્માને તથા જીવને ભેદ નથી તેમ જીવને તથા ચિત્તને પણ ભેદ નથી. જેમ તે બેને ભેદ નથી તેમ ચિત્ત સૃષ્ટિને ભેદ નથી. કેટલાકધર્મના ભારને લઇને શમ દમ કલેશથી જુદા તથા કેટલાક પાખંડથી મુકાણા છતાં આસ્તિકો શ્રૃતિ સ્મૃતિને જાણે છે તથા શંકર મતમાં પ્રિતીવાળા હોય છે, તથા કેટલાક ઢોંગ ધર્મથી વ્યતિરિક્ત રહી ગણેશ આદિના મતને અનુસરે છે. બાદ કેટલાક દાન વેદમાં સામેલ તથા પારકાંના

વખાણુ કરવાં તેમાં હોંશ બતાવનાર માનીમાન રહીત ગુણી લોકો સાધુની સેવામાં ખાયસ બતાવનાર તથા પરોપકારી જે હને પાર્વતી તથા શંકરઉપર ભાવ છે એવા સાધુ લોકોના ઉપકાર કરનાર કોઇ જએમાં પણ લીન રહેતા નથી. કદી એવા લોકો હોય નહી તો લક્ષ્મી જતી રહે તથા ડુંગર, સમુદ્ર, વન, નદીયો, મેઘો, તે પણ પરોક્ષ થઇ જાય. સુર્ય ન તપે તથા ચંદ્ર નક્ષત્રો તે પણ ન ઉગે. બાદ ભૌમાદી ગ્રહનો પણ ઉદય ન થાય. કળીએ ભરમાવેલ મોહ રાજાની સેનાયે હેરાન કરેલા સાધુ લોકો ગુપ્ત થઇને ફરે છે. માટે સાધુ પુરૂષનું હાલ વખતમાં દર્શન દુર્લભ છે, તથા કેટલાક પોતાના કલ્યાણ સારૂ વેદ ભણે છે. આયુર્વેદાદી ઉપવેદમાં નિપુણ (ચતુર) એવા બ્રાહ્મણો પૃથ્વીમાં રહેલા છે. ગરીબ ઉપર મેર કરનાર, દેવને જાણનાર એવા જોશી લોકો છે. બાદ આતમજ્ઞાનમાં મગ્ન એવા સન્યાસિઓ પણ પૃથ્વી ઉપર છે, તથા કેટલાક વાણીયાઓ વેદોક્ત ધર્મને પાલનાર શુભ ચંડી વિનાયક આદી દેવતાને સેવનાર, બ્રાહ્મણને માન દેનાર, અગ્નીહોત્રને માન આપનારાઓ છે; તથા વાવ કુવા ખોદાવનાર, યજ્ઞ કરનાર એવા સારા ગુજરાતમાં વાણીયાઓ પણ છે. આ લોકમાં થોડા પણ નાસ્તિક લોકો સાધુને દુખ દેછે. તેથી (પાપી લોકોથી) પીડેલી પૃથ્વીને ઘણું દુખ થાય છે એમ સાધુ લોકો માને છે. અને પેહેલાં યામળમાં પણ કહેલું છે કે કળિયુગમાં નાસ્તિકો તથા વૈષ્ણવો થશે. ઘણા પાપી એમ વિષ્ણુએ કહેલું છે. હમેશાં શુભને દ્વેષ કરે છે તથા વેદને પણ લોપે છે. પરદારામાં આસક્ત રહે છે તથા પારકાનો પૈશો લેવામાં ખાયસ રાખે છે. નર્મદાને કાંઠે રેનારે તે પાણી અમૃત માફક માનેલ છે, એવો દામોદરનો આશ્રીત દામોદરાશ્રમ ક્રતે પામો.

સંવત ૧૬૯૩ ના કાર્તિક શુદ તેરશને સોમવારે દામોદરે આ ગ્રંથ સંપૂર્ણ કર્યો.

પાર્વતિ દામોદર નામે હું મે તમે રક્ષા કરો ને તમારા ચરણ કમળમાં મ્હારી હમેશા ભક્તિ હોજો। મહાદેવ ઉપર મેહેર રખાનાર દામોદરે મિથ્યા જ્ઞાન મટાડવાને આ પાખંડ ધર્મ ખંડન નાટક રચ્યુ. હુખે કરીને પોતાનું ઉદર ભરવા સારૂ કપૂર સરખા ધોળા શંકરને છોડીને હે મન! બીજાને કેમ આશ્રય કરે છે? પણ હમેશાં જેના મસ્તકમાં બાલેંદુ છે એવા શંકરને ભજ. હે શંભો! ખરાબ સંગને આપ આપોમાં, સદા સારી બુદ્ધીને તથા સત્સંગને આપો. ત્રીજા અંકમાં વિવેકાદીનો વિજય તથા મોહાદીનો નાશ કાશીમાં ઢુંઢીરાજ આદી ચમૂ (સેના) નો પ્રવેશ યુક્તિથી વરણવ કર્યો. દામોદરે શ્રુતિના ઊતેજ રૂપિ ખોટા જ્ઞાનને મટાડે, સાચાને આપે એહવું નાટક સંપૂર્ણ કરયું.

पाखंड धर्मखंडन.

नाटक.

नमामिब्रह्मेंद्रपदारविंदंयस्यप्रसादात्सकलार्थसिद्धिः ॥ प्राप्तामयाशंकररूपताचयःकर्णधारोभवसागरस्य ॥ १ ॥ मिथ्याज्ञानविघट्टनायमनसात्वत्पादकंजाश्रयेमातर्देविकृपानिधेकुरुदयांश्रीदक्षिणेसुंदरी ॥ विप्रान्वेदविरुद्धकर्मकुशलान् शूद्रैः समेतान्शठान्दृष्ट्वाहंपरितस्तपामिसततंपापार्णवेमज्जतः ॥ २ ॥ क्षंतव्यंममचापलंगिरिसुतेयन्मेखलानांपुरःस्वापूरोदरपूरणायनियतंसंनर्तितोमंदवत् ॥ प्रायश्चित्तमिदंकरोमिसरलश्रीशंभुनामाश्रयंमातर्देविकृपानिधेकुरुदयात्वत्पादकंजाश्रये ॥ ३ ॥ मर्त्यंत्वर्थगुणालयंकिमुमनःसंस्तूयसेसांप्रतं मज्जारक्तनिबद्धअंत्रकुलितंदुःखालयंभौतिकं ॥ शक्तंस्वोदरपूरणेनहिसदारोगापदाभाजनंसारासारविवेकशून्यमबलंदुर्गंधपापाश्रयं ॥ ४ ॥ शंभुंसत्यगुणाकरंस्तुहिसदारेचित्तभोगप्रदं नित्यंभूतभविष्यभावसमयेपूर्णपवित्रंशुभं ॥ भक्त्यागम्यमनेकसत्वनिलयंश्रीपार्वतीशंमुदाशुद्धंसिद्धसुरासुराश्रयमनेकाघौघविध्वंसनं ॥ ५ ॥ देवःसर्वचराचरस्यजगतःकर्तावितार्भक्षकःपायाद्वैप्रमथाधिनाथत्रिपुरःसंहारकर्ताहरः ॥ कर्तुंयेनसतांहितंखलमदंनिःसारमिथ्योदितंप्राप्तंजन्मतदादिभावरहितेनाजेनचिद्रूपिणा ॥ ६ ॥ उद्यत्कोटिदिवाकरेंदुनिचयोयद्भा

समाभासितांस्तामंत्रामनिशंकरेश्रयामिमनसाश्रीशंकरेशप्रियां ॥ मिथ्याज्ञानविघट्टनंविरचितुंज्ञानप्रदंनाटकंसंतस्तद्धिविलोकयंतुसततंसारेतरज्ञानिनः ॥ ७ ॥ नान्द्यंतेसूत्रधारः ॥ अलमतिविस्तरेण ॥ इहखलुभूगोलमंडनायितभरतखंडमंडनीभूतविविधविश्रामवाटिकापत्तनघोषनदनदीपर्वतागमबहुलतरसहकारनागपुन्नागनिंबजंबीरप्लक्षपाटीरशालसरलादिविभ्रांतहारीतशब्दायितानेकविद्यागमाघोषघोषायियेगुर्जराख्ये प्रदेशेविविधविद्याविद्योतितांतःकरणपरमकारुणिकपरमहंसपरिव्राजकचार्यःश्रीदामोदरोभगवत्करुणाकटाक्षोत्थितपरमानंदनिमग्नःसद्गुरुचरणसरोरुहमकरंदास्वादलोलुपांतःकरणतयोदितमतिःकलिकलुषाश्रितजनमवलोक्यघृणापरवशोपाखंडनाख्यंनाटकमचीकरत्तदभिनेतव्यं ॥ सूत्रधारः ॥ इतस्ततोवलोक्यगृहंप्रविश्यगृहिणीमाहूय । आर्यैइतस्तावत् । प्रविश्य नटी । एषाह्मीआणवेदुअज्ञउत्त । नटि । एषास्मिआज्ञापयतु आर्यपुत्र । सूत्रधारः । आर्येविदितमेवभवत्या । वेदाःक्वापिपलायिताप्रियतमेवार्तापिनश्रूयतेसांख्यंयोगपुराणधर्मनिचयःक्ष्मांतर्गतोदृश्यते ॥ श्रीमद्वल्लभविठ्ठलेशप्रमुखैःश्रुत्यर्थबाधोद्यतैःप्रोक्तंस्वात्मानिवेदनंयुवातिभिःसंदृश्यतेसांप्रतं ॥ ८ ॥ केचिद्वल्लभविठ्ठलेशवचनात्श्रुत्यर्थबाधोद्यताकेचित्स्वात्ममतेनधर्मविमुखास्मृत्यर्थसारंशुभं ॥ काचिच्छूद्रविवेकशून्यहृदयायेवाणिजागुर्जरतेजल्पांतिमहोग्रतुष्टमतयोस्वात्मार्पणंयोषितां ॥ ॥ ९ ॥ तृष्णामोहमदाभिमानसहिताभ्रष्टाश्चयेवाणिजाबा-

धंतेस्मृतिशास्त्रवेदविहितंधर्मंपुराणेरितं ॥ गंगाशंभुविनायका-
दिविबुधान्सर्यंशिवांद्वेष्यतेकामासक्तविचेतसावसुमदेमन्यंति
नोब्राह्मणान् ॥ १० ॥ पूर्वंयेनिहतापिरावणचमूसेनामुखे
वानरैस्तेजाताकलिकालरूपसदृशाशूद्राअभीराक्षसाः ॥ ते
सर्वेसुतरांभजंतिसुरतेश्रीकृष्णनामाश्रयाज्जल्पंतेत्रजनंविलो-
क्यसुभगंस्वात्मार्पणंवैष्णवे ॥ ११ ॥ येवर्णसंकरभवाश्रुति
पाठकास्तेशुद्धेकुलेयजनयाजनकारकास्ते ॥ नोमन्यतेद्विज-
वरानथतापसांस्तेग्रामेशभेनिवसिताकलिराक्षसास्ते ॥ १२
नटिअच्चरियंअच्चरियं जेणवेदधमंपरिहारियलोआउत्पदेणि
एशिदा ॥ याश्चर्य २ येनवेदधर्मंपरिहृत्यलोकाउत्पथेनिवे-
शिताः ॥ सूत्रधारः ॥ अयेनरलोकबिडंबनंकलिप्रवर्त्तनंप-
श्य ॥ धर्मःक्वापिलयंगतोवनितलेसत्यंक्षमाशीलतादाक्षिण्यं
कलिकालसंगतिगतंवार्तावशेषाश्रुतिः ॥ श्रीमद्विट्ठलमामनंति
मनुजाःसत्कृत्यगायंतिचधर्माधर्मविवेकशून्यमनसावेदैकबद्ध
स्पृहाः ॥ १३ ॥ कोधर्मःश्रुतिसंभवःकलियुगेनामैकसारंह-
रेःमिथ्यास्वर्गगतिप्रलोभनपराहिंसैकधर्माश्रयाः ॥ सत्यंज्ञा
नमसत्यवस्तुघटनाद्वैदैकबद्धाशयानोजनातिशिवेतरापनुतये-
श्रीवल्लभेशेरितं ॥ १४ ॥ कःसूर्यःकोगणेशःकलिकलुषह-
राकाशिवाकश्चशंभूःकिंदानंकिंचतीर्थंकथमितियजनंपूजनंदे-
वतानां । अस्माकंश्रीमुरारेश्चरणकमलयोर्दासदासानुदासा-
सक्तास्त्रीकक्षयुक्तागणगतमनसाभावनंनोद्वितीयं ॥१५॥ ए-
वंस्वबुद्ध्योत्पन्ननानाविकल्पविवादकुतर्ककुशास्त्रांतारितमनो-

मध्वल्लवभविठ्ठलादिप्रणीतध्वानिप्रस्थितालोकाःश्रुतिस्मृतिपु-
राणोक्तानधर्मान्वार्त्ताविशेषानकुर्वंति ॥ नटीहद्धिहद्धी मध्व
बल्लभवित्तलाएत्रेयधम्मेकथंपरिहारिज्जाये । हाधिक् २ मध्व
वल्लभविठ्ठलैर्वेदधर्मःकथंपरिहृतः ॥ सूत्रधारः । पाखंडाः
किंनकुर्वंति ॥ अंतस्तमोबहिर्रागोलोकमध्येतुसात्विकः
कलौनामहरेःश्रित्यपाखंडःप्रकारोत्यलं ॥ १६ ॥ नटी
अज्जउत्त । कराऊपाकंदाअकधंऊत्पादिदाएसामुपदिकुदो
भविस्मादि ॥ आर्यपुत्रकलौपाखंडाः कथंउत्पादिताः ॥
एषामुत्पत्तिःकुतोत्रभविष्यति ॥ सूत्रधारः ॥ पूर्वयेत्रा-
मपल्योहरनयनभवावान्हिनादग्धकामाशप्तामैदेवमुख्यामधु-
पवनहुताशास्तएवाशुजाताःएतेमध्वादिसंज्ञाः श्रुतिपथरिपवः
प्रद्विषंतोद्विजार्येर्नोजानंतेशिवादीनकलिकलुषहरांस्तापसान्
प्रद्विपंति ॥ १७ ॥ मुंडितांबरघलीविराजितायोनिसाम्य
तिलकाकललाटाः ॥ पापरूपवपुषःकलिपूरावेदधर्मसरणी
परिभ्रष्टाः ॥ १८ ॥ वौद्धजैन्यमतमाश्रयंतियेयश्रमंतिमधु
विठ्ठलेरितं ॥ तेश्रुतिदिविपदप्रदाथिनींप्राद्विषंतिनरका
श्रयोत्सुकाः । १९ ॥ नेपथ्ये । आभरताधमसर्वज्ञानस्मान्निं
दासि नटी ॥ अलजत्तउकोयंरक्खसो ॥ आर्यपुत्रकोयंरा
क्षसः ॥ सूत्रधारः ॥ आर्येनायंराक्षसः ॥ महामोहप्रवर्ति
तोदिगंभरसिद्धांतः ॥ सर्वथापरिहरणीयमेवास्यदर्शनमिति
निष्क्रांतौ ॥ प्रस्तावना । ततःप्रविशतियथानिर्दिष्टोदिगंबर
सिद्धांतः ॥ नमोअरिहंताणं ॥ रेरेश्रावकाःश्रणुध्वं ॥ मल

भरितशरीरेकीदृशीचारशुद्धिःसंततंकलुषभाजांजायतेवानरा-
णां ॥ विमलतरमहात्मानित्यशुद्धस्वरूपोऋषिपरिवरणेन
ज्ञायतेवैस्फुटंच ॥ २० ॥ आकाशेकिंभरतऋषिपरिवरण-
मिति ॥ दूरात्पादतलेनतिःसुविधिनासत्कारताभोजनंमिष्टं
स्वादुतरान्नमेवमधुरंपानंततःसेवनं ॥ इर्ष्यास्वल्पतरापिनैव
कुलिनैर्दारैःसमंक्रीडतांकार्यास्वच्छमनःप्रमोदबहुलंस्वेतदृ-
षीणांमतं ॥ २१ ॥ मंतोनयंतोनहिकिंपिसाणोजाणंतिनोमेगु
रुअपशायो ॥ मद्यंपिआमोमहिलंभजामोमोपंवजामःगुअम-
गगअगगः ॥ मंत्रंनजानामिएकंगुरुप्रसादंजानामि ॥ नवोढां
भजामिमदिरांपिबामिमोक्षंगमिष्यामिगुरुमार्गलग्नाः ॥ नांदि॥
रम्यंहर्म्यतलंनवासुनयनास्वच्छंदपानंगृहेवासःस्वच्छतरंम –
नोहरकथाःस्वापोयुवत्यासमं ॥ भोज्यंपेयमहर्निशंचवागिजा
नारीभिराश्लेषकंप्राप्तःस्वर्गइहैवतेश्वतातिभिर्व्यर्थंश्रुतिर्गीयते ॥
॥ २२ ॥ नेपथ्ये ॥ कोयमपरकंधर्मंवदति ॥ दिगंबरः ॥
सौगतोयमितिनिःष्क्रांतः ॥ प्रवेशकः ॥ ततःप्रविशति पु-
स्तकहस्तोबटकागमः ॥ विचिंत्य भोभोउपासकाःश्रूयतां ॥
साक्षात्क्षणमपिनूणएवानिरात्मकाश्वयत्रार्पिताबहिरिवप्रति-
भांतिभावाः । सैवाधुनाविगलिताखिलवासनत्वाद्धीसंततिः
स्फुरतिनिर्विषयोपरागाः ॥ २३ ॥ परिक्रम्यसश्लाघंसाधुरेवा
यंसौगतोयधर्मः ॥ यंत्रसौख्यंचमोक्षश्च ॥ तथाच ॥ आवासो
निलयंमनोहरमभिप्रायानुकूलावणिकनार्योवांछितकालमिष्ठ-
मशनंशय्यामृदुप्रस्तराः॥ श्रद्धापूर्वमुपासितायुवतयःस्त्कुसाग-

रागोत्सवैः क्रीडानंदभरैर्व्रजंतियमिनांज्योत्स्नोत्सवारात्रयः-
॥ २४ ॥ आकाशे ॥ भोभोउपाकाभिक्षवश्च श्रुयतांभग
वतःसुगतस्यवाक्यामृतं ॥ पुस्तकंवाचयति ॥ पश्याम्यहं
भिक्षवोदिव्येनचक्षुषा लोकानांसुगतिंदुर्गतिंच ॥ क्षणिकाः
सर्वेसंस्काराः ॥ नायमात्मास्थायी । तस्मात्भिक्षुषुदाराना-
क्षमत्सुनेर्षितव्यं ॥ चित्तमलंहियदीर्षा ॥ नेपथ्याभिमुखमव-
वलोक्यउपासकान्भिक्षुंश्चनिर्भरमालिंग्यस्थीयते ॥ ततःप्रवि
तिवैष्णवनामधारीपुरुषः ॥ कंठकर्णचहस्तेकटितटविषयेम-
स्तकेकाष्ठमालांवृंदायाःसंदधनोमृगपदसदृशंचंदनंवैललाटे ॥
राधाकृष्णेतिजल्पन्श्रुतिपथविमुखोवैदिकान्भर्त्स्यमानःस्त्री-
वृंदैःकामपरैःप्रतिपदमिलितेवैष्णवींचुंबमानः ॥२५॥ भोभो
वैष्णवाःश्रूयतां ॥ आलिंगनंभुजानिबंधनमायताक्ष्याःस्वच्छं-
निपानमशनंस्वपराद्यभेदः ॥ स्वात्मार्पणंयुवतिभिर्गुरुषुप्रयु-
क्तंधन्यंचवैष्णवमतंभुविमुक्तिहेतुः ॥ २६ ॥ देहेगलत्पुरिष
मूत्रमलायनेकिंस्नातेजलैःसकलतीर्थहृतैःशुचीव ॥ जीवोस-
दैवविमलोनहितत्रभेदःस्नानंहिमंदमनसांनचवैष्णवानां ॥
२७ ॥ लोकोविकर्मनिरतःखलुपापकर्मावेदोक्तमेवमनुतेनच
वैष्णवोक्तं ॥ भुक्तिप्रदंसकलसारमलौकिकंचमुक्तिःस्थिता
करतलेकिलवैष्णवानां ॥ २८ किंश्राद्धेनजलांजलेश्चिरतरः
शोकानलेनापिकिंमासानांमरणंगतेषुप्रक्रीतभूतेषुमृत्कुंभयोः
नैवासीन्नैवजातोनचभुविभविताप्रुक्तबुद्धस्वभावः ॥ प्रत्य-
क्षोजीवलोकःकनककलशवम्नाशसत्तार्थयुक्तः ॥ २९ ॥ आ-

दावंतेचयंनास्तिवर्त्तमानेपितत्तथा ॥ नासीत्पूर्वंनपश्चाच्चघटा-
घटमिदंजगत् ॥ ३० ॥ नास्तिपरलोकोदेहभंगमुक्तिःदेहसु-
खिनिस्वर्गःदुखितेनरकंच । नेपथ्ये ॥ सकलाऽधर्ममूलोव-
ल्लभीवैष्णवनामधारी ॥ भोभोवैष्णवाःसंम्यक्श्रूययतांनोध-
र्मः ॥ नोधर्मेनैववेदाःश्रुतिमुखभणिताःनैवयज्ञाकदाचिन्नोगं
गानैवशंभुस्तदपिगणपतिर्नैवदुर्गाखिलेशी ॥ नोसूर्योनोसु-
रेशोनहिविधितनयानैवाविमाशिवास्या अस्माकंवल्लभीनांगुरु-
चरणभवापादुकायोषिताश्च ॥ ३१ ॥ पादुकांगुरुपदाग्र-
लंबिबिनींदायनींसकलभोगसंपदां ॥ हारिणीमलमघौघरंह-
सांचिंतयंतिसततंसुखेप्सवः ॥ ३२ पादुकाभवभयार्तिना-
शिनीसैवभक्तिरिहदेहधारिणी ॥ पापमूलकथनैकचंचलासैव
संश्रयतांत्रिवर्गदा ॥ ३३ ॥ ब्रह्माविष्णुसदाशिवोगणपति-
गौरीदिनेशःशशीयेतेवासववायुभैरवमुखादेवासमस्ताअपि ॥
भूतंभव्यभवच्चविश्वमखिलंस्थाणुश्चयत्सर्वंश्रीगुरुपादुकैवावि
मलाभक्तिमदासानृणां ॥ ३४ ॥ येवैश्रीगुरुपादुकार्चनरता
येतीर्थभूतास्वयंगंगाद्यासुनदीषुतेहिसततंस्नातानरेषूत्तमाः ॥
दत्तंदानमनेकधाहविरपिहूतंमहाग्नौसदापूतास्तेभवभीतिभंगा-
निपुणाःपूर्णाःसतांसंगताः ॥ ३५ ॥ नविष्णुरुद्रोनविधान
सूर्योनवेदेवताकापितीर्थंनकिंचित् ॥ नदानंद्विजेभ्योनमान्या
द्विजावैपरंश्रीगुरोःपादुकाभक्तिभाजां ॥ ३६ ततोद्वारपालः
प्रविश्यभोस्वामिन्सकलसौंदर्यमनोहारिणीनःस्वामिनीश्रद्धा
द्वार्यास्ते ॥ वल्लभः अहोसम्यकजातंसावैष्णवान्पवित्रीकरि

ष्यतीति ॥ भोद्वारपामवेशयतां ॥ ततोदुंदुभिनादेनसमंप्र-
विष्टा ॥ राजासहर्षं ॥ तदनुरूपाश्रद्धा ॥ भर्त्सनामतिकरी
हिजनानांलोचनांचलनिपातगतानां ॥ कामिनांहरतिचित्त
मनाधिधर्ममूलखननैकविचारा ॥ ३७ ॥ भोस्वामिन्प्रण-
दाह्मि ॥ भोस्वामिन्प्रणतास्मि ॥ अस्मत्धर्मरूपिणीश्रद्धेस्वा
गतं ॥ श्रद्धा ॥ भवदकृपयाअसाअदएवनोसवधा ॥ भव-
त्कृपयास्वागतमेवसर्वदा ॥ कोअभवद्धर्मप्रकाशदः ॥ को
यंभवत्धर्मप्रकाश्यतां ॥ श्रीमद्गुरोःपादतलाश्रयस्ततोनिवेदनं
वित्तशरीरचेतसातत्पादुकायाभजनंभगेरतिःस्त्रियःसमालिंग
नमंगमर्दनं ॥ ३८ ॥ देयंनविप्रायनदेवतायैपितॄन्समुद्दिश्य
नदेयमन्नं ॥ देयंसदापादुकपूजकानांस्त्रीणांचदेयंभगसेवनां
य ॥ ३९ ॥ चांडालायादिसत्पथेपरिणताःशूद्राःस्त्रियःसाद
रंतेभ्योदेयमशेषमात्मसुखदंग्राह्यंततःसादरं ॥ मातान्येजन
कादयोयदिपथेश्रीमद्गुरौनास्थितास्तेहेयागलगंडवत्प्रातिमुखंदृ-
श्यास्तुतेनोकदा ॥ ४० ॥ स्तेयास्तेयविचारणाभवतिनोपे
याद्यपेयादिकंजप्याजप्यविचारणानहितथाकार्यंनकार्यंनाहि ।
धर्माधर्मनिषेधकार्यघटनाश्रीपादुकासेविनांश्रीश्रीगोकुलवा-
नांक्रमगतारीतिःसमुज्जृंभते ॥ ४१ परस्परंभोज्यमहर्निशंर-
तिःस्त्रीभिःसमंपानपनंतसौहृदं ॥ श्रीगोकुलेशार्पितचेतसां
नृणांरीतिःपरासुंदरिसारवेदिनां ॥ ४२ ॥ नैतत्सुखंदानत
पःसमाधियोगागवेदैर्नचकोटियज्ञैः ॥ श्रीगोकुलेपादुकपूज
कानांयत्सौख्यमेतन्नहिकोटिसाधनैः ॥ ४३ ॥ इदंशरीरंख-

लुभोगसाधनंभक्तिप्रदंसर्वनरैःसुपूजितं ॥ श्रीगोकुलेशेयदि जायतेरतिर्नोचेन्नृणांविट्क्रिमिभस्मसंज्ञितं । ४४ । यत्पादु- कापूजनधर्ममुख्योसुतास्नुषादारसमर्पणंच ॥ नपूजनंब्राह्म- णवैदिकानांनैवातिथिश्राद्धव्रतोपवासः ॥ ४५ ॥ चक्रां- कितानांभुविवैष्णवानांरात्रौदिवायासुरतंददाति ॥ सावैम- तापुण्यतमापृथिव्यासुखंजननांददतेचनित्यं ॥ ४६ ॥ आः- शैलुषभरताधमवेदरहितोयंधर्मः ॥ नास्तिकाश्रयश्च । तथा च ॥ वेदोनारायणःसाक्षाद्वेपोक्तंयोनमन्यते ॥ सोनरः श्रुतिविभ्रष्टोनास्तिकोनरकाश्रयः ॥ ४७ ॥ श्रुति धर्मोयमित्यवलोक्यनिष्क्रांतः ॥ प्रवेशकः ॥ हस्तेक्षमा लांद्रुवद्रुद्धानोमौंजीससूत्रांपरिशीलयानः ॥ स्वर्लोकलो कार्चितपादपीठःसंभर्त्सयन्नास्तिकधर्मसंधान् ॥ ४८ आः पापिष्ठनास्तिकजैनान्याश्रीत्यवैष्णवधर्मेणप्लावितंजगत् ॥ ह- रिनामांकितालोकाःकलौत्यक्ष्यंतिस्मार्त्तकं ॥ वेदोक्तपरिहा- रेणपतंतिनरकालये ॥ ४९ ॥ वेदोहरिःसकलपापहरःसआ त्मातेनोक्तधर्ममखिलंपरितोहरंति ॥ येवैकलौमधुपरेमधुवि- ठ्ठलेशाजाताचतेजगदभिप्लवनायनूनं ॥ ५० ॥ नेपथ्ये ॥ आःपापिष्ठासमत्सहायानर्निंदासिमयिप्रबलतरे कुतस्तवावसर ॥छ॥ निंदन्विप्रान्श्रुतिपथरतान्भर्त्सयन्वेदधर्मंश्रौत्तंस्मार्त्तं चकर्माश्रमपथमखिलंवर्णजात्यादिधर्मं ॥ बीभत्सुःश्यामदेहः कलिरतिकृपणःपापकर्माविरासीत्कर्मोक्तंलोकमेनंकवलयनप- रोमोहयन्वाग्विलासैः ॥ ५१ ॥ कलिः । तदनुरूपाश्रद्धा

च । कालिः आः प्रियेकियत्संपादितं ॥ श्रद्धा सअलमुनिअ णबसमधम्मोविणासिदो ॥ सअलभुवोलसेत्रपत्रनेसुवेअ धर्मओनस्थीभवत्तपसाओत्तसंपादिदमेवसर्वं ॥ अदोजदेव आज्ञापयदिद्विद्विधेह्मी ॥ सकलमुनिजनवर्णाश्रमधर्मोविना सितः ॥ सकलभूगोलक्षेत्रपत्तनेषुवेदधर्मोनास्तिभवत् ॥ प्रसादात्संपादितमेवसर्वं ॥ अतोयदेवआज्ञापयतितद्विधेमि । कालिःसहर्षंनाटयति ॥ भोभोमहामोहकामक्रोधादयोभवाद्भिः शरिरिभिर्भवितव्यं ॥ महामोहादयःयदेवःआज्ञापायातितान्नि पाष्पादितमेव ॥ कलिः ॥ मधुवल्लभाविठ्ठलेशगोकुलनाथक- ल्याणादिरूपधरामामनुसरंतिमोहादयः ॥ एतद्यदासपादि मोहकुलंसहायंकोमैतदैवजगदुन्मुलनेप्रयासः ॥ मोहःस्वयं ग्रसतुवेदमयंचमधर्मद्वैतात्मिकंजगदिदंप्रतिभातियत्र ॥ ५२ ततःप्रविशतिमध्वाचार्यनामामहामोहः ॥ महामोहःकलिप्रण- माति ॥ जयतुजयतुराजन्त्वत्कटाक्षावधुतेःसकलजनसमूह स्त्वात्मलोकप्रकाशी ॥ विमलमचलशुद्धंपुंप्रकृत्यात्महेतुंतरम- तिचभवाब्धेर्ज्ञायतेनैवतत्वं ॥ ५३ ॥ आपादितंसकलमद्यम- यातवेशनेत्रावलोकनवशात्किलभारताख्यं ॥ व्यर्थीकृतंप्रचु- रधर्मधरंचखंडंधर्मोयदैकचरणार्पितदेहवृत्तिं ५४ मोहिताःस- कलधर्महापिताःप्रापिताहरिपदादधोगतिं ॥ वर्णभेदरहिता- कृतामयाशूद्रधर्मनिरतास्वयंस्थिताः ॥ ५५ ॥ किंविभोन- हिकृतंमयाधुनावेदधर्मरहितात्मवादिना ॥ लोकमानसमया- त्विधर्मतोविष्णुनामतुलसीमवलंब्य ॥ ५६ ॥ किंयागैःकिंत-

पोभिःश्रुतिपथगमनैस्तीर्थयात्रादिधर्मैःस्नानैर्दानैर्हवनबलिभिः
पूजयाखेचराणां ॥ किंभेदैर्जातिवर्णाश्रमप्रमुखप्रणितैर्यस्यमा-
लास्तिकंठेबाह्वोःकर्णेतुलस्याःसकृदपिवदनेनामविष्णोर्मुरारे
५७ ॥ पूजनीयाप्रयत्नेनप्रतिमाभुक्तिमुक्तिदा ॥ द्वैतात्मवा-
दिनोलोकेभक्तिमंतोध्रुवंगताः ॥ ५८ ततःप्रविशतिमहामो-
हसचिवोल्लभः ॥ कलिः ॥ भद्रमव्याहतं ॥ वल्लभः ॥
श्रीमन्महामोहरचरणसरोरुहप्रसादात्भवत्कटाक्षावलोकनेन
भद्रमेवसर्वत्रस्माकं ॥ स्वकृत्यंविज्ञापयति ॥ विप्रेषुक्षत्रेषु
विशांगृहेषुशूद्रेषुदेशेषुखिलेषुराजन् ॥ भवत्प्रसादाद्विरलीकृ-
तोसौश्रौतागमोवैधरणीतलेस्मिन् ॥ ५९ ॥ ततःप्रविशति
विठ्ठलनामाकलेःप्रनिधिः । विठ्ठलः ॥ श्रीमत्कलिमहामोहौ
विजयेतां ॥ उर्व्यांकोपिभवन्मतेरातिपदंनप्रापितोनास्थितोरा-
जन्त्वत्सदयावलोककलयाकिंकिंनमेसाधितं ॥ लोकाःस्त्री-
षुरताःस्वधर्मविमुखाःकेनकृताभूतले ॥ श्रीमन्मोहमहाधि-
राजकिमतःकार्यंसमादिश्यतां ॥ ६० ॥ कलिः ॥ स्वहर्षो-
त्कलितरोमांचोद्गारोसहर्षनाटयाते ॥ कलिः ॥ भोभोमहा-
मोहादयोभवद्भिरवहितैर्भावितव्यं ॥ येनवाराणसीनगरीश्रू-
यतेतत्रास्मत्सपत्नभावाश्रितावेदविहितकुर्वाणालोकावर्त्तंते ।
तानश्रुतिविपथगामिनःकुरुतमोहादयः ॥ जयतुरसजामहा-
मोहः ॥ अस्मिन्कार्यगौरवेराचाकथयत्युपायं ॥ कलिः ॥
पूर्वंयेरघुनाथरावणरणेरक्षःकपीशाप्रतिंप्राप्ताऋक्षगणाश्चतेव-
नितलेविप्रादिवर्णाःकलौ ॥ जातायत्रमहेशभक्तिनिरतावेदा-

र्थवादोद्गिरातानेवाशुप्रबोधयंत्वतितरांमोहादयःसांप्रतं । ६१

महामोहः ॥ समीचीनोयमुपायः ॥ अत्रकार्येऽगृतदंभकाम-
क्रोधादीनांप्रवेशः॥ श्रीमद्राज्ञःकलेराज्ञामवलंब्यदिग्विजयां-
यप्रस्थितामोहादयः ॥ अंकेवैष्णवबौद्धजैन्यकमतेसत्संप्र-
दायान्वितेश्रीदामोदरआश्रमेणरचितेलोकोक्तिसारेहित ॥
मिथ्याज्ञानविघट्टितस्यचमहानाद्यस्यभूसंहिते ॥ संतःसार-
मसारमेवसतांचिन्वंतुनित्यंहिताः ॥ ६२ ॥ इतिश्रीदामोद-
राश्रमविरचितेचतुरभक्ततारकेचित्तचमत्कारकारकेपाखंडध-
र्मखंडनाख्येनाटकेप्रमोङ्कः ॥ १ ॥ संपूर्ण ॥

अंकःद्वितीयःश्लोकात् ॥ लिख्यते ॥ एतावदवसरेविटावतं
सोनामव्यासोआगतः ॥ नेपथ्ये ॥ गौरःप्रचंडोबहुनम्रभव-
क्ताविटांगनाचुंबितलोलदृष्टिः ॥ कक्षांस्थितंपुस्तकवाच्यमा-
नंविटावतंसोभुविब्रह्मवेत्ता ॥ ५० ॥ चरणयुगलभालेकुं-
कुमेनार्चितांगंकरधृतवरमालांकंठदेशेतुलस्याः ॥ विटयुवति
समूहेक्रीडयंतंहसंतंश्रुतिपथात्रमुखोयद्राजतेव्यासपाठे । ५१
स्वस्थंसौधमनुत्तमंहरिकथाव्याजेनव्यासाश्रितंतत्रायांतिवि-
टावतंसचरणासंसक्तचित्ताःस्त्रियः ॥ जीवन्मुक्तपदेस्थिता-
श्चसुभगाव्यासार्पितेहेक्षणाश्चंडाःस्थूलकुचानितंबबहुलामूर्च-
त्यपानोद्गमं ॥ ५२ ॥ आयातावणिजाविलोलनयनोपद्मा-
ननानर्त्तातिगानासक्तविलासनिर्भरमनायूनंनरंपश्यति ॥ शृं-
गाराणिचबिभ्रतीकुचयुगंपालामिषेदर्शतिहास्येलास्याविनोद-
वाक्यवचनैश्चान्यांस्त्रियंभर्त्सति ॥ ५३ ॥ विटोपदेशाविट

अंकःतृतीयः ॥ २० ॥ श्लोकात् ॥ लोकानंदकरौदेवौ-
ढुंढिराजगणेश्वरो ॥ सदाप्रयच्छतांसंसिद्धिंभजतांप्रीतिपूर्वकं
॥ १ ॥ शिवेशौशंकरौस्यातांमाधवेशगणेश्वरौ ॥ पापंनो-
हरतांनित्यंसर्वसिद्धिकरावुभौ ॥ २ ॥ नाहंविजानेस्मृति-
वेदधर्मंवेदांतसांख्यंखिलनाट्यशास्त्रं ॥ भाष्यंमहाशब्दमयं
हिब्रह्मंकाव्यंतथानाटकनित्यरंम्यं ॥३॥ नवेदविद्याध्ययनं
नशास्त्रंस्नानंनशौचंनचमंत्रविद्या ॥ जानामिब्रह्मेंद्रकृपाप्रसा-
दंवाक्यार्थमेकंसततंस्मरामि ॥ ४ ॥ एवंहिमत्वासुधिभिः
सदार्य्यैःसंशोधयित्वाभुविकौतुकार्थं ॥ वेदोक्तधर्मप्रतिपाल-
नाययन्नास्तिकानांमुखभंजनाय ॥५॥ सदाशिवःशंकरएव
वेदोवेदाःशिवःशंकरएवनित्यः ॥ तयोर्विभेदंप्रकरोतिमंदाः
पतंतिचैनोर्णतएवपापाः ॥ ६ ॥ ज्ञानंपरंसत्यमनंतमाद्यंपु-
राणधर्मंयजनादिकर्म ॥ तदेवसर्वंहिभवंतिवेदावेदात्परंना-
स्तिरहस्यभावं ॥ ७ ॥ निंदंतिवेदंचशिवंमहेशंगणेश्वरंपार्व-
तीलोकधात्रीं ॥ पतंतितेपापशतेषुमंदायथापतंगाज्वलितेहि
दीपे ॥८॥ महीमृदःपिंडमथोघटत्वंघटात्कपालंजगतःप्रसिद्धं
कपालिकाचूर्णमयोमतिश्चएवंहिविश्वाखिलब्रह्मरूपं ॥ ९ ॥
द्वैतंयथानास्तिवेदात्मजीवयोस्तथैवभेदोस्तिनजीवचित्तयोः।
यथैवभेदोस्तिनजीवचित्तयोस्तथैवभेदोस्तिनचित्तसर्गयोः १०
केचिद्धर्मधुरंधराःशमदमासक्ताः कलौधार्मिकःशास्त्रज्ञाःश्रुति-
संमताः क्षितितलेपाखंडमुक्ताहिताः ॥ केचित्कामजयेरताः
सुकृतिनोलोभादिमुक्ताः सदाकेचित्शंभुपरायणाहरकथापा-
नैकबद्धाशयाः ॥ ११ ॥ केचिद्रामपरायणाः परगुणान्

गायंत्यहोनित्यशः केचिच्छांतिपराभवंतिगुणिनामग्रेसराः साधवः मानामानसमाःपरोपकरणेयत्ताःशिवेश प्रियाःसाधूनामनिशंचतेप्रियकराःशुत्रापिलीनाःकलौ ॥ १२ ॥ नोचेत्क्ष्माविलयंव्रजेत्सनगराश्रीशैलमेरुव्रतासाब्धिद्वीपवनाकुलाश्चजलदादद्युस्तथानोजलं ॥ सूर्योनोपतपेंनचापिरजनीनाथोयमुजृंभतेनक्षत्राणिप्रयांतिनैउदयंभौमादयोयेग्रहाः ॥१३॥ महामोहराजेनतेपीडिताश्चयदासाधवोलीनभावंगतावै ॥ यथाकालग्रस्तातथातेभवंतिकलौसाधुनांदर्शनंदुर्लभंच ॥१४॥ केपिस्वात्महितेपठंतिनिगमंसंतिपृथिव्यांद्विजाःआयुर्वेदविशारदातिचतुरादीनानुकंपेरताः ॥ दैवज्ञापिचकालयोगखचरान्अस्तोदयज्ञापकाः आत्मज्ञानरताविवेकनिपुणासंन्यासिनोभूतले ॥१५॥ संतःकेपिचवाणिजाःक्षितितलेवेदोक्तधर्मेरताःशंभुश्चंडिविनायकादिविबुधान्सूर्यंसदासेव्यते ॥ विप्राःकेपिचसाग्निकज्व्रतपरान्संपूज्यतेसादरंइष्टापूर्तकराविवेकानिपुणासंतःशुभेगुर्जरे ॥ १६ ॥ स्वल्पापिनास्तिकालोकेसाधूनांदुःखदायकाः ॥ तैरेवव्यापिताभूमिर्मन्यातेचाविपाश्चितं ॥१७॥ पुरायामलेविष्णुनाउक्तमस्तिकलौवैष्णवानास्तिकापापरूपी ॥ सदाशंभुद्वेषीतथावेदद्रोहिपरस्त्रीषुगामीपरस्वापहारी ॥१८॥ नर्मदातिरवानारिवासोदासीकृतामृतः ॥ दामोदराश्रमोजीयाद्दामोदरकृताश्रयः ॥१९॥ संवद्भुताशाहिरसेंदुयुक्तेसंवत्सरेकार्तिकमासिशुक्ले ॥ पक्षेत्रयोदश्यतिभाजिसोमेदामोदरोवैलिखतिस्मग्रंथं ॥२०॥ पाहिनित्यंमहेशानिदामोदरंसशंकरं ॥ तवपादांबुजेनित्यंनिश्चलामतिरस्तुमे ॥

वल्लभाचविटांगनावेशविलासिनीच ॥ स्वबोद्धपुड्रांकितभा-
लदेशाआयातिबालापरिलूनकेशा ॥ ५४ ॥ विटावतंसः ॥
इतःप्रविशंतुज्ञानवत्योमहाभागाः ॥ जीवन्मुक्तःस्त्रियः ॥
इतस्ततःपरिक्रम्य ॥ स्त्रियः ॥ जंअदिहदीआराहो ॥ यदा-
दिशिआराध्यः ॥ इतिप्रविशंति ॥ एताश्चान्याश्चप्रविशंति
विटोपदेशा ॥ शृणुद्धसाहिआओणयंजणंअयिणाशिणंतत्ता
कोविणभणिओअहंशवादायजणेहिंन्नि ॥ शृणुःवंसख्यानि
रंजनंअविनाशिनंत्यक्त्वाकोपिनजानेयोऽस्मत्संप्रदायजनैः॥
जंअदिहदिशामिणि ॥ यदादिशस्वामिनी ॥ विटोपदेशास-
रभसं ॥ सहिहाओपफुरंदि ॥ अंगाइतधाजंधाजाणेअह्मगु-
रूआआकंवहारीओअठहंगुडांओसवागवोभविस्मादि ॥ स-
ख्यःप्रस्फुरंतिअंगानितंथायथाजानेअस्मद्गुर्व्यासर्वांगोच्छिष्टा-
नामरजक्याःसमागमोभाविष्यति ॥ विटविलासिनी ॥ दि-
ठ्ठियाएवदु ॥ दिष्ट्याएवंभवतु ॥ नेपथ्ये ॥ दीर्घास्थूलकु-
चाप्रतालजघनापिंगक्षेणानिष्ठुराईर्ष्यालुःश्रुतिधर्मकर्मविमुखा
घोराखराराक्षसि ॥ पापासक्तविचेतसावसुमदेकंठेकरेमालि-
काआयातारजकीमलीनवसनासर्वांगदुर्गंधिका ॥ ५५ ॥
तावत्पश्यामि ॥ ततःप्रविशतिसवर्गोच्छिष्टानामरजकी ॥
आःलोआकंन्विणजाणादि ॥ अविणाशिपरिहारिअपाडिवां-
आराहंयदिविशिपथरघडिदां ॥ आःआलोकाःकिमपिनजा-
नंति ॥ अविनाशिनंपरिहृत्यप्रातिमांआराधयंतिप्रस्तरघटितां-
विनाशिनीं ॥ विहस्य ॥ विटोपदेशासहर्षं ॥ संस्कृतयमा-

श्रित्य ॥ अस्मदुपदेष्टीसर्वांगोच्छिष्टानामरजकीसमागता ॥
उपसृत्यमातर्नमस्करोमि ॥ सर्वांगोच्छिष्टा ॥ सर्वत्रसंस्कृत-
माश्रिता ॥ विश्ववल्लभाभव ॥ अयेवत्सेविटोपदेशेत्वमसि ॥
विटोप०॥ एवमेवतत् ॥ सर्वांगोच्छिष्टा ॥ वत्सेआरोग्यमास्ति
॥ विटोप० ॥ त्वच्चरणकृपया ॥ सर्वांगोच्छिष्टा ॥ अये
वत्सेकेकेत्वयाउपदिष्टाः ॥ हेमातर्भवत्कृपयाबहवः साधवो
विटतांप्रापिताःसतवैवमहिमा ॥ सर्वांगोच्छिष्टा ॥ वत्सेभव-
त्त्याएकाकिन्याबहुकार्यंकृतं ॥ विटोप०॥ जननिमिथ्याला
पितेनाकिं ॥ ममभित्रोविटावतंसोनामव्यासोवर्त्तते ॥ तेनस-
हमिलितयासर्वंनिष्पादितं ॥ सर्वां० ॥ वत्सेकियद्वयोविटा-
वतंसः ॥ मातर्युवास्ति ॥ तथाच ॥ गौरःस्वच्छतरांशुकावृतत-
नुःसंजायमानेक्षणःपीनःकर्णगलादिलग्नतुलसीविभ्राजमानः
परं ॥ व्यासःस्त्रीशतकोत्सुकोविजयतेधन्यःकृतीपेशलःकिं-
वामूर्तिविटांगनाजनमहःकामीनितांतंक्षमी ॥५६॥ सर्वां०॥
साधुवत्सेसाधु ॥ ईदृशउपदेष्टाविलोक्यतेशिष्याणांविशेषत
स्तरुणीनांच ॥ उपसृत्य ॥ जयतुजयतुसर्वांगोच्छिष्टासा-
क्षमालंकारसंपुटंकृत्वास्वामिन्साष्टांगपातंप्रणमामि ॥ विटा-
वतंसः ॥ कर्मरहिताभव ॥ सर्वांगो० ॥ साधुविप्रेंद्रसाध्वा-
शीर्दत्ताः ॥ विटावतंसः ॥ किमन्यमंत्रोस्यते ॥ सर्वांगो०॥
विटोपदेशांप्रति ॥ वत्सेकतितरुण्यःवर्ततेव्यासशिष्याः ॥
विटोपदेशा ॥ सुंदर्यःपंचशाः ॥ अन्याःशतशः ॥ सर्वां०
सर्वांतरुण्योविलोक्य ॥ तथाच ॥ व्यासंविलोक्यसहर्षंदि-

ष्ट्यासदृशःसंवृत्तःव्यासोपिसुंदरः ॥ शिष्यायुवत्योपिसुंद-
र्यः ॥ निरंजनकृपयेवउभयोःसादृश्यंजायते ॥ विटोप० ॥
एकाब्राह्मणीनिरंजनमार्गश्रद्धांप्रापितास्ति ॥ तांमातास्वय-
मेवोपदिशतु ॥ अस्याभाग्येनभवत्यासमागमोजातोस्ति ॥
सर्वा० ॥ वत्सेतामिहानय ॥ पश्यामिउपदेशयोग्यानवा ॥
विटोपः ॥ तामानयित्वामातःसेयंब्राह्मणी ॥ आगत्यास्थि-
ताअग्रे ॥ वैधव्यदुःखेपरिदह्यमानाशोकातुराब्राह्मणिशुद्धवं
शा ॥ व्रतोपवासैर्बहुखिन्नदेहास्थुलांबरैर्वेष्टितपुण्यरूपा ८७
सर्वा० विलोक्य ॥ इयंसमीचीनाअस्मत्संप्रदाययोग्येत्यु-
क्त्वा ॥ पुनःवत्सेएहि ॥ विटोप० ॥ ब्राह्मणीयाहिमात-
श्वरणवंदनंकुरु ॥ ब्राह्मणीसविषादं ॥ ब्राह्मणीकथंरजक्याश्च
रणवंदनंकरोमि ॥ सर्वांगो० ॥ गाढंविहस्य ॥ अहोमूढतरअ-
विद्याबलंपश्य २ ॥ पुनःब्राह्मणींप्रति ॥ अयेअंधीभूतके-
नप्रतारितासिकेनाधिकृतासि ॥ नायमात्माब्राह्मणःरजको-
वापि ॥ नापितःकुंभकारोपि ॥ सर्वमेवमूर्खविलसितं ॥
ज्ञानिनांतुसमदृष्टिः ॥ सर्वत्राप्येकता ॥ भगवद्गीतायांउक्त-
मस्ति ॥ विद्याविनयसंपन्नेब्राह्मणेगविहस्तिनी ॥ शुनिचै-
वश्वपाकेचपंडिताःसमदर्शिनः ॥ ८८ ॥ तस्माद्ब्राह्मणा-
दिचांडालपर्यंतंनभेदः ॥ ब्राह्मणीसभयंकंपितातथापि ॥
ब्राह्मणी ॥ रजक्याश्चरणवंदनंकथंकरोमि ॥ सर्वांगोच्छिष्टा
अरेमूर्खेममगुरुश्चांडालाचार्यः ॥ तस्यनित्यमयाचरणसंवाह-
नमकारि ॥ ब्राह्मणीमौनमालंब्य ॥ तथैवातिष्ठति ॥ स
र्वा० ॥ वत्सेविटोपदेशेअस्याःजाड्यंनापयातिदुर्दैवायास्तर्हि

कथंज्ञानंसमायास्यतितद्भवतु ॥ एनांव्यासायसमर्पयामि ॥ सएवोपादिशतु ॥ विटोपदेशः ॥ ब्राह्मण्येहिव्यासचरणवंदनं कुरु ॥ सातथाकरोति ॥ व्यासःददर्श ॥ उरसिकुसुममालंस्त्रच्छवस्त्रंवहंतंद्विरेषितिलकभालेकुंकुमंमध्यबिंदुं ॥ सुखगतवरपत्रंनागवल्यासपूगंविटयुवतिसमेतंददृशेव्यासपीठे ५९ गुरुंनमस्कृत्य ॥ विटावतंसः ॥ गतभ्रांतिर्भवति ॥ ब्राह्मणिकानामभ्रांतिः ॥ विटावतंसः ॥ अयंस्वपुरुषःअयंपरपुरुषः । एनंकथंस्पृशामि ॥ इयमेवभ्रांतिः ॥ ब्राह्मणी ॥ साक्षात्स्वपरभेदोदृश्यतेकथंभ्रांतिःनसंज्ञाघटीति ॥ विटाव० ॥ अरेसर्वत्रएकएवात्मारामोऽस्मत ॥ देहस्त्वसत्यःजलबुद्बुदवत्तुल्यः ॥ यःसत्यःएकएवास्ति ॥ तर्हिकथंभेददृष्टिमाश्रयंति दुर्भगाः ॥ उक्तंच ॥ अयंज्ञानमार्गःसुगमोमुक्तिप्रदश्च ॥ अस्मिन्मार्गेविधवापिअहर्निशंपरमानंदमग्ना ॥ वैधव्यदुखंकिमपिनजानाति ॥ तथाहि ॥ गेहेगेहेयांतिगोष्टीमिषेणहास्यंलास्यंक्रीडनंस्यात्सुखेन । खाद्यंपानंयत्रतत्रास्थितानांस्नानेदानेनास्तिशौचेश्रमापि ॥ ६० ॥ एवंसुगमोमार्गोमुक्तिप्रदश्च ॥ निरंजनकृपयालभ्यते ॥ निरंजनालंबितमार्गसक्ताकथंभवेयुःपरदाररक्ताः ॥ येविष्णुधर्माःअपितेकथंस्युःस्वमंत्रपुत्रीयभनोधतेहा ॥ ६१ ॥ विटोपदेशांबहुभर्त्सयित्वाविटावतंसांहिपुनःपुनश्च ॥ जगामगाहंपरिदह्यमानाधिग्वल्लभीवल्लभिनांमतंच ॥ ६२ ॥ दानंदमोदयासत्यंशौचमार्जनमेवच ॥ वेदोक्तंहंकारिष्यामिधिग्धर्मंवैष्णवंशठं ॥ ६३ ॥ इं ब्रह्मरूपंअनिशंस्तुवंतिवेदाश्चसांगाकिलअष्टमूर्तिं ॥ तंविश्व-

नाथंसततंद्विषंतिधिग्वल्लभीवैष्णवनामधेया ॥ ६४ ॥ येवल्लभीकंचुकिकुंभमध्येविधायनृत्यंतिरुदंतिमत्ताः ॥ गायंति लांतीत्रपंतंतिभूमौभजंतिरंडाः किलकीर्त्तनांते ॥ ६५ ॥ शिरोव्यथामेभवतीतिहेतोःकेशेषुतैलस्यविमर्दनंच । करोति नित्यंविधवावणिग्वधूनेत्रेतिदुःखस्यमिषाच्चकज्जलं ॥ ६६ ॥ दंतातिरागांगविघर्षणंचहास्यंयथेष्टंगमनंपरेगृहे ॥ सूक्ष्मांबरेणांगविदर्शनंचकरोतिरंडावणिजांवधूःसदा ॥ ६७ ॥ श्री ठाकुरेचार्पितचित्तवृत्तिर्धनंशरीरंसकलंमदीयं ॥ अहंतदर्थं प्रकरोमिकर्मनमेजनित्रीजनकादिवर्गः ॥ ६८ ॥ विप्रोत्यजोवास्वकुलेपिकश्चिद्वृद्धोपिवैश्यःखलुजातिभ्रष्टः॥ तेचास्मदीयायदिमत्पथेस्थितानमेस्मदीयाजनकादिवर्गाः ॥ ६९ ॥ वणिग्वधूष्ठाकुरभक्तयब्धाभुक्ताप्रसादंमुदमाससाद ॥ श्री ठाकुरेणैवकृतप्रसादः संभुज्यतेवैष्णवधर्मभ्रष्टाः ॥ ७० ॥ स्वबालकानांचकरौप्रगृह्यरज्वेनबध्वासुदृढंगृहाजिरे ॥ निवेदितात्मापिवणिग्वधूसदानभुक्तिश्रीठाकुरभक्तकैःसमं॥७१॥ इथ्थंवणिग्धर्मदयाविहीनतनिवेदितात्मानददातिमौष्टिकं ॥ अन्नं द्विजानांपृथुकेभ्यनिदर्याधिक् धिक्वणिक्धर्मपराश्चनास्तिकाः ॥ ७२ ॥ मुक्तिंकथंदास्यतिविष्णुरेवयोगीश्वरोयंब्रुवतेचवेदाः ॥ वणिक्जनायेजभतेचरंडांचुचुंबतेब्राह्मणिवक्त्रपद्मं ॥ ७३ ॥ येविष्णुधर्ममलिनंकरोतिजार्य्यः परादृव्ययुताश्चशुद्धाः ॥ कीनाशदंबोद्भवयातनाभिस्त्यक्त्वाजभंतेवराविप्ररंडां ॥ ७४ ॥ कृष्णनामंप्रदत्वाचयश्चयभतिनास्तिकः ॥ द्रव्यंधृत्वावदेद्वाक्यंज्ञातिबंधुंपरित्यज ॥ ७५

एवंब्राह्मणीमनसिविचार्य्यसर्वात्मानंवेदमयंश्रीसदाशिवारा-
धनेमनश्चक्रेव्रतोपवासादिकंच ॥ ब्रह्मचर्याः ॥ सवर्णलिं-
गीविचचारतीर्थेद्रव्येप्रसक्ताकलिकालरूपा ॥ विधायकुंडा-
न्बहुवन्हिपूर्णान्मध्येस्थिताजिह्मशतंवदंति ॥ ७६ ॥ स्त्रीपु-
त्रहेतोःप्रकरोतिवेषंकाषायवस्त्रंमृगचर्मयुक्तं ॥ भस्मांगरागीब
हूजिह्मकारीतेधूम्रपानंप्रकरोतितितीर्थे ॥ ७७ ॥ वृत्त्योपक-
र्शीसुतदारहेतोस्थतीर्थेषुअटंतिमंदाः ॥ तपंकरोतिढवुकार्थ-
हेतोःप्रज्वालयंतेबहुकाष्ठभारं ॥ ७८ ॥ नवेदशास्त्रंनचस्नान
संध्यासत्यंनशौचंनहिवैश्वदेवं ॥ गुरोश्चदत्तंनजपंतिमंत्रंरुद्रा-
क्षमालांबहुधावहंति ॥ ७९ ॥ तेपापरूपाप्रकरोतिद्रोहंयेसा-
धुधर्मेविचरंतितेषां ॥ आधार्यकूर्चान्बहुरोमयुक्तानयथापि-
शाचामरुमंडलस्थाः ॥ ८० ॥ वृत्त्योयकाशिविचरंतितीर्थेवे
षंसमाश्रित्यसवर्णलिंगं । नमौजिदंडंनचब्रह्मचर्यंवस्त्रार्थहेतो-
र्ज्वलनेज्वलंति ॥ ८१ ॥ एवंविधानेपिचकालरूपाविद्वेषयं
तेखिलसाधुविप्रान् ॥ जानंतिनैवागमवेदशास्त्रंदारिद्रसिंधा-
वपिमज्जमानाः ॥ ८२ ॥ लोभाश्रितालांच्यशतंकरोतिवयंहि
शैवाकुलधर्मवेत्ता ॥ वश्यंहिविद्वूपणमारणंचकरोमिरौप्पंअथ
हाटकंच ॥ ८३ ॥ विप्राःकेपिचतानगाननिरताशूद्राग्रतो
नृत्तनेतृष्णामोहमदाभिमानमनसावेदंशिवंद्वेष्यते ॥ भुंजंते
रजकालयेपिमुदितापक्वानकंसारकंकामासक्तारिचेतसामदयु-
ताउन्मत्तभूताःशठा ॥ ८४ ॥ लोभासक्ताब्राह्मणाकेपिका
लेशूद्रादग्रेनर्त्ततेतानताले ॥ श्रौतंधर्मंभत्स्यतेतेपिपापाघोरंदुः
खंकथ्यतेकस्यहाग्रे ॥८५॥ एतदालोच्यपरमानिवृत्तिंगता ॥